

lluc

maig 76 | nº 659 | 25 pts

SALVADOR GALMÉS...
escriptor d'un poble...

El gran industrial de Catalunya
a Palma de Mallorca
Avda. Comte de Sallent, 18

Banco Industrial de Cataluña

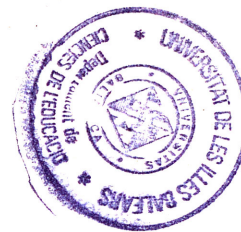
(Diners que produeixen)

Barcelona, Bilbao, Córdova, Logroño, Lleida,
Madrid, Múrcia, Palma de Mallorca, Sant Sebastià, Saragossa,
Sevilla, Tarragona, València, Londres, Nova York, París.

BANCO
INDUSTRIAL
DE
CATALUNA

LLUC

MAIG 76

PORTADA

9 març 1876-1976, centenari de mossèn Salvador Galmés: el gemec d'un poble que cerca el seu escriptor per fer-se sentir.

Portada de Ferran Sintès

LLUC

Revista mensual, n.º 659

Any LVI

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 32 99

Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà

Caps de Redacció: Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 250 ptes. anuals

Estranger: 300 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 39

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

= Sumari =

Pàg.

2 EDITORIAL: Països Catalans, una realitat.

Vol esser una paraula aclaridora dins l'actual polèmica que s'ha mogut a Mallorca sobre la llengua catalana o «la llengua mallorquina» —escrit talment en castellà—, l'imperialisme de Barcelona —blasmat pels qui n'adoren un altre—, i les nostres relacions amb els catalans.

Enguany festejam el primer centenari de **Mn. Salvador Galmés**. Un centenari pot esser motiu d'homenatges estantissos; creim que aquest ha de ser una recordança que ens faci apreciar els valors d'un home, d'un gran escriptor, que sabé copsar el batec viu i dramàtic del nostre poble. Un escriptor actual i un capellà que el conegué us en donen la semblança: la publicació d'una novel·leta, gairebé inconeguda, us apropen al llenguatge sà i viu del gran escriptor mallorquí.

3 Gabriel Janer: Salvador Galmés, escriptor del poble.

5 **Fugacitats, novel·la de Salvador Galmés**, publicada a la «Il·lustració Catalana», l'any 1909.

10 Andreu Caselles: Mn. Salvador Galmés: tot un home.

12 **La lluita per la llengua**: vet aquí, un altre encoratjament i una presa de contacte amb la realitat viva, per Aina Moll.

15 Biel Mesquida i Amengual us presenta Joan Brossa, amb el qual ha parlat llargament sobre tants de temes. **Crònica de successos: ens robaren un poeta: Joan Brossa**.

19 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** planteja aquest mes un problema punyent en aquest moment, en què la comunitat dels creients se situa d'una forma diferent dins el món. És el problema de **fer cristians, avui**. ¿Podem seguir batiant infants tal com ho feim avui? ¿Què representa la primera comunió per completar la Iniciació cristiana? ¿Es una solució la Confirmació, retardada als quinze-devuit anys? Pere Llabrés intenta assenyalar-vos el problema de fons.

22 Gregori Mir, que assistí a aquesta trobada i hi pronuncià una ponència sobre les Illes, us fa la crònica del **primer Encontre de ciències humanes i socials dels Països Catalans a Perpinyà. Vers la història**.

24 **La perdurable crisi del cinema**, per Damià Huguet.

26 **ART**. Aquesta secció us presenta aquest mes la formació, inquietuds, projectes d'una artista: **Sara Gibert**. Conversa a cura de «Crònica de Tres».

28 **NOTICIARI. El Congrés de Cultura Catalana a Mallorca.**

Escriptors mallorquins a l'Ateneu de Barcelona.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104063627

En aquest moment, ple d'inquietuds i d'esperances —de tants d'ordres!— que viuen les Illes, el tema de la nostra identitat com a poble es planteja, sovint amb enfrontaments dialèctics, quan es volen aclarir les nostres arrels històriques, la identificació de la nostra llengua i les nostres relacions amb Catalunya. Les actituds es van aclarint i exposant públicament tant dins un replantejament polític com dins els esforços per la normalització plena de la nostra llengua. No totes les postures, com és natural, són progressives i coherents amb les dades més elementals de la història i la cultura: l'obscuriment general de consciència que hem patit durant tants anys i que ha estat la tònica general dins l'ensenyament, la política, els mitjans de comunicació social, etc. segueix pesant damunt un poble gens informat sobre la seva llengua, la seva cultura, les seves arrels històriques, les perspectives del seu futur. Malgrat tot, malgrat els intents, oberts o encoberts, de seguir marginant la llengua, com les espardeñyes d'anar per casa; malgrat els estires i arronses per no reconèixer el dret inalienable de les Illes a l'autodeterminació, aquest moment que vivim marxa cap al futur.

Tant la qüestió de la llengua com el replantejament polític que entre tots anam formulant tenen molt a veure amb aquesta realitat que anomenam, ja sense por i voldríem que sense malentesos de cap casta: PAÏSOS CATALANS.

Creim que els qui parlam una mateixa llengua i hem anat bastint una mateixa cultura i som germans per tants motius i ens relacionam per tantes causes, habitam i formam els PAÏSOS CATALANS: no sols, per unes arrels històriques comunes, sinó per una realitat ben viva i actual. En són prova els esforços comuns per la normalització de la llengua, la participació cada cop més pol.lent a la Universitat Catalana d'estiu a Prada, l'engrescada preparació del Congrés de Cultura catalana, la trobada de Cura del passat gener, el primer Encontre de Perpinyà el març passat, i tantes i tantes realitats d'avui que fan que positivament o negativament, amb il.lusions i conviccions o amb entrebancs de diversa índole (com és ara en la constitució de l'Assemblea de les Illes) el tema de PAÏSOS CATALANS, i les Illes dins ells, sigui qüestió de primera importància.

Per bé o per mal, nosaltres creim positivament que sempre per bé, la qüestió, o més tost **la realitat** ja està aquí, al carrer, als diaris, a la ment dels qui volen jugar dins el nostre present i de cara al futur. Falta, és vere, la formulació teòrica i política adequada. Aquí no volem afavorir cap formulació concreta: entre tots l'hem de cercar, l'hem de trobar. És una tasca que exigeix la contribució de tots els qui ens sentim integrats i formant part d'aquests PAÏSOS CATALANS.

EDITORIAL

Països Catalans: una realitat

Voldríem deixar ben clar, això sí, que rebutjam com un sofisma i una escapatòria fàcil pels enmirallats amb un altre centralisme peninsular —de tan trista recordança, perdó: actualitat, encara— el perill «terrible» del centralisme barceloní. Per realisme, cal reconèixer dins tota magnitud cultural o geogràfica el pes d'una gran Ciutat, com és ara Barcelona. El seu imperialisme pot afeixugar tant Figueres, com Lleida, com Tortosa, com les Illes: si —pensem ara en nosaltres— no som pacaços de conservar una identitat i personalitat que tenim; però aquesta responsabilitat no ens eximeix del reconeixement històric i actual d'uns vincles de natural germanor, que seria alienant i suïcida negar amb tots els pobles d'una mateixa expressió lingüística i cultural.

Aquesta realitat geogràfica i humana que ara anomenam correntment LES ILLES només es pot entendre i només pot viure o bé dins un context de PAÏSOS CATALANS, o bé com «la província de las Balears» dins el context borbònic del centralisme uniformador de Madrid.

Això que sembla tan tallant, i que a alguns pot semblar «partidista», es pot palpar i llegir cada dia als nostres diaris: qui admet el primer plantejament, escriu la llengua nostra pròpia, la que tothom —dins el món científic dels lingüistes— anomena **catalana**; els fervents partidaris de la segona opció escriuen en castellà. Queda clar, no és ver?

Ho afirmà ben categòricament Joan Alcover, fill il.lustre de la Ciutat de Mallorca, l'any 1916, quan digué: «Pecar contra la llengua és acantonar-se dins la intransigència dialectal, que ve a ser, a fi de comptes, l'esperit de barri disfressat de subregionalisme, la lliurea "patuà", forma indirecta, conscient o inconscient, de castellanofília».

Aplicau això a tots els camps on s'ha de desenrotllar i explicitar la nostre realitat com a poble de les Illes.

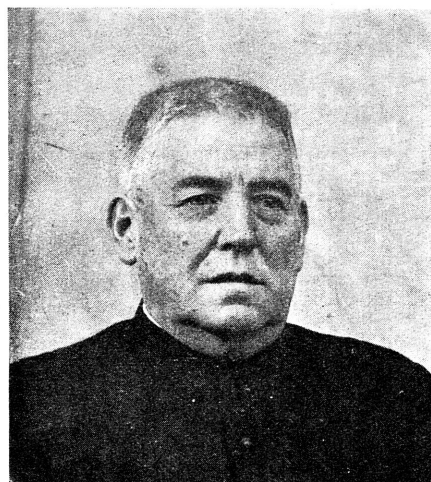
Salvador Galmés, escriptor del poble

per Gabriel Janer Manila

El dia nou de març d'enguany (1) ha fet cent anys del naixement de l'escriptor Salvador Galmés, nat a Sant Llorenç des Cardassar, i mort al mateix poble el vint-i-cinc d'abril de 1951.

No he cregut mai que la celebració d'un centenari amb festes i saraus serveixi de gran cosa. En aquest cas, m'obliga a escriure aquest apunt sobre la narrativa de Mossèn Galmés l'admiració que sent per la seva obra, caracteritzada, sobretot, per un amor profund al llenguatge de la terra, per la identificació amb el paisatge, sovint aspre i difícil, i per una infinita comprensió de les passions de l'home, de les seves tragèdies i, també, dels seus traumes. En definitiva, per la lluita agosarada d'aquests homes que formen el seu poble, que conviuen amb ell i amb els quals l'escriptor no defuig el compromís ni dubta a l'hora de denunciar l'explotació i la misèria. «Mossèn Galmés posa a l'envit tota la seva curiositat humana per dir-nos amb paraules apassionades quins són els tràngols i els destins dels petits universos que viuen i s'agiten al seu voltant», ha escrit Jaume Vidal (2). I és en aquesta passió vital per explicar-nos la immensa tragèdia del seu poble on hi ha la meravellosa grandesa de la prosa naturalista de Salvador Galmés.

A les primeres pàgines de *Flor de Card*, publicada l'any 1911 per la impremta de «La Sinceridad» de Sóller, hi ha unes paraules de presentació que m'agrada retreure, perquè crec que puntualitzen ja, de bon començament, el caràcter naturalista de la seva obra. Diuen: «Al Llevant de Mallorca, dins una vall ignorada i monòtona hi ha un Cardassar. Allà hi he collit la «Flor» que avui vos present. És humil, incolora, rasposa i rodejada d'espines. No dona gran cosa més l'agre de la terra. Però perventura, dins son si eixut i pobre s'hi és congriada qualche llavoreta, —menja predilecta de les cadernerres— i vet aquí el motiu d'haver-me imposat el treball de collir-la i presentar-la-vos. Si no la refusau, sobretot si proporciona una mica de satisfacció a la vostra fam de bellesa i d'ideal, el treball no serà estat debades i ja se dona per ben pagat, l'autor» (3). Hi ha just aquí, una proclamació de principis: la fe en aquesta terra sobre la qual s'hi mouen els homes «aquests éssers —diu Josep M. Llompart— agitats per terribles i quasi bestials passions, aferrats a una terra hostil, desemparats dins una essencial so-

ledat interior, moguts per l'autor amb una tendresa infinita i, ensems, amb una violenta energia» (4)

Ja he parlat abans del caràcter naturalista de la prosa de Salvador Galmés. És el mateix Llompart que el situa en una «Línia naturalista que podríem anomenar hispànica, contempladora de l'home en funció de la terra, com un ésser primari mogut per les forces profundes de la natura, immers en un paisatge sobre el qual pesa una fatalitat (que també ell, l'home, sent com l'empeny amb poder irresistible)» (5). I Vidal Alcover afegirà que «el naturalisme determina la tria dels arguments o temes de les seves narracions, no cal dir-ho, i també el gust per la metàfora humanitzadora. Vull dir: consistent a explicar paisatges —importantíssims en la narrativa de Galmés— objectes inanimats, situacions o conceptes abstractes amb termes propis de la condició humana. I l'encert en l'elecció dels termes d'aquestes trasposicions explica la singular expressivitat de la prosa de Mossèn Galmés» (6). Relacionat amb el «verisme» italià i fins i tot amb la narrativa russa, més que no amb el naturalisme en la seva versió originària, tindrà una marcada coincidència amb l'obra dels novel·listes italians que vindran després de Manzoni, sobretot, amb la de Giovanni Verga, l'obra del qual presenta, també, la miserable vida del camp tot infiltrant-hi un íntim sentit poètic que anima el llenguatge i l'ompl de bellesa, quasi com una vella i antiga epopeia d'un poble que lluita i treballa, i amb la dels escriptors russos postromàntics: Gógol, Dostoievski i Xéjov que trascendeixen el simple quadre de costums (7) omplint d'una estranya i profunda poesia els temes que toquen.

El Pare Rafel Ginard de la Tercera Ordre Regular de Sant Francesc va escriure amb motiu de l'homenatge que li rendiren l'any 1951 vora el sepulcre de Ramon Llull: «Mossèn Galmés és un gran novel·lista frustrat. Com N'Angelina en *Flor de Card*, esqueixà amb en Jaume, per fer-se monja, Mossèn

(1) I no l'any 1878, com diu Josep Massot i Muntaner a la «Gran Enciclopèdia Catalana», tom 7, pàg. 790. ¿Cal suposar-ne un error d'impremta?

(2) Vidal Alcover, Jaume. Les denúncies de Salvador Galmés. «Flor de Card». Bolletí del Club Card de Sant Llorenç des Cardassar, núm. 24.

(3) Galmés, Salvador. «Flor de Card», Sóller. Imp. La Sinceridad, 1911, pàg. 3.

(4) Llompart de la Peña, Josep M.^a. «La literatura moderna a les Balears». Palma, 1964, pàg. 119.

(5) Llompart, Op. cit. pàg. 116.

(6) Vidal Alcover. Op. Cit.

(7) Es precisament Salvador Galmés el qui trenca a Mallorca la tradició costumista de la prosa. També, la temàtica és una altra, a partir de Joan Rosselló de Son Fortesa. El ruralisme contrasta ara amb el ciutadanisme dels costumistes. «La dida —escriu Llompart a *Sobre la narrativa de Salvador Galmés*, «Els marges», número 3—, ve a recollir l'oposició Ciutat-pagesia, de tan dramàtiques conseqüències i de tan profundes arrels en la història de Mallorca, i es resol en una decisió revoltada».

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interressi.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIÓ
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 19

Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOTHOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de
descompte si esmentau aquest anunci)

Galmés renuncià pràcticament, a la seva amor per les belles lletres, per seguir la vocació que el cridava a una vida austera i de poc encís; treure's els ulls i espanyar-se la salut en la lectura, confronta i transcripció dels codis lul·lians» (8). Aquesta precisió tan aguda del Pare Ginard ens plateja dues preguntes que desemboquen fatalment en un resultat dramàtic i trist ¿Per què es va fer monja N'Angelina? ¿Per què es va fer lul·lista Salvador Galmés? Jo diria que N'Angelina es fa monja perquè li fa por la vida que li espera de casada i de mare. Pens que Salvador Galmés es dedicà definitivament al lul·lisme perquè té peresa de seguir escrivint sobre tota una llarga llista de passions i conflictes humans que comprometien la seva vida de capellà. Va triar una vida tranquil·la i va fer-se enfora dels conflictes, tot renunciant a la passió i a l'aventura de recrear la realitat. (9) Esser novel·lista suposa coratge, suposa el compromís, és, sobretot, un risc que és precís

afrontar. **Flor de Card** és la història d'una auto-repressió, d'una contra-aventura, és la mostra clara i evident de fins on és capaç d'arribar el coratge humà enduit per una mala restallera de prejudicis. El narrador ens ho explica clarament: «Des de la vetlla de ca sa tia Bet Fustera, N'Angelina no volgué conversar pus amb En Jaumet, malgrat les temptatives insistents i desesperades del jove, ni contestà a cap de les seves cartes. Se mostrà cruel, inhumana, martiritzadora, però la primera víctima de sa crueldat era ella mateixa, era el seu cor inflat d'amor pel jove, i ella havia de comprimir el seu cor, amb fermalls supra-humans que el lligaven i constrenyien la seva espansibilitat envoltant-lo de rimas doloroses que degotejaven sang» (10). Salvador Galmés no pretén contar-nos una bella història d'amor. Salvador Galmés, conscientment o inconscientment, (de vegades, una obra d'art és més bona per tot quant hi ha posat l'autor sense voler) ens explica la història d'un amor que no arribà a granar, un idil·li dolorós que es perdé com tantes altres cabòries humanes entre les agritudures de la vida. **Flor de Card** és, simplement, un crit, el gemec d'un poble que ha cercat la boca del seu narrador per fer-se sentir.

Fugacitats, la narració de Salvador Galmés que he volgut triar per a aquest número de **LLUC** fou publicada a la **Il·lustració Catalana** l'any 1909 i no ha estat inclosa a cap de les antologies que, posteriorment, s'han publicat de la seva obra. Possiblement, no té la força tràgica o dramàtica d'altres narracions. És quasi segur, que si la comparàssim amb **Negrures**, la narració que un any abans, (el 1908) havia aconseguit la Copa de Plata del Consistori en els Jocs Florals de Barcelona, hi trobàssim una gran diferència. No dic, ja amb **La Dida**, amb **Somnis trencats**, amb **El garriguer d'Infern** o amb el **Pica-calderes**. **Fugacitats**, no obstant, té totes les característiques de la prosa de Salvador Galmés i, potser, gran part de les seves qualitats i tots els seus defectes. La descripció, el detall, l'emoció del paisatge hi són, lligats a les passions, als sentiments de l'home, a les commocions del poble. A un poble que veu patir al seu costat. L'amor frustrat, l'amor impossible, hi és present, també, sense que sapiguem gairebé les causes. La vida esdevé una fugacitat i els personatges —com Salvador Galmés— han de tornar el coll davant unes forces contra les quals no poden aixecar la veu. No era possible, tanmateix. És ben segur, que, al final de la seva vida, Mossèn Galmés devia contemplar la seva obra d'escriptor com un esboç d'aventura llunyà que ja no era seu. És possible que miràs aquell temps en què havia hagut de callar i imposar-se el silenci, amb una mica de nostàlgia. Al cap i a la fi, no es tractava més que d'una dura, difícil, espinosa fugacitat.

GABRIEL JANER MANILA

Ciutat de Mallorca, abril de 1976

(8) Ginard Bauçà, Rafel. «Elogi fúnebre a Salvador Galmés». Gràfiques Miramar. Palma 1951.

(9) Francesc de B. Moll ens explica en «Els meus primers 30 anys» que en la seva joventut escrigué alguns comentaris força ingenus i els publicà al «Bolletí» del Diccionari i en dedicà un a Salvador Galmés en el qual deia: «l'lastima que no se conega més que el qui escriví és un capellà...». Això em fa pensar dues coses: que Moll escrivia els seus articles fortament influït pel pensament de Mn. Alcover i que aquesta idea la devia compartir molta part del clergat de Mallorca que no devia deixar viure l'ànima agosarada de Mn. Galmés. Hauríem de parlar, també de la seva capacitat d'autorepressió.

(10) Galmés, Salvador. Op. Cit. pàg. 171.

FUGACITATS

Novel·la de Salvador Galmés

I

El dia era gris i boirós. Mitjançava el juliol.

Pels cims de les muntanyes hi pasturaven boires espelissades: els horitzonts entelats de calitja clapejaven ençà i enllà de pilots nigulosos, de color bruta, indefinible.

No es coneixien; s'encontraren a Barcelona, dins el tren, viatjant junts en el mateix departament.

Ell anava sol; **ella**, amb dues amigues acompanyades de llur pare.

A la primera mirada no s'inspiraren repulsió; després se visuraren amb curiositat superficial. Seien cara per cara.

El tren vorejava la costa, una costa plana, arenosa, nua.

La mar regullava sordament, mig ofesa.

Desiara s'obiraven esbarts de gavines engronsant-se voluptuosament sobre el dors esquiu de les ones mig revoltades; altres volaven de biaix fitorant llur presa en el fons tèrbol i ubac de les aigües.

Els viatgers encetaren conversa general sobre el temps, sobre els pobles que passaven, sobre el paisatge, un paisatge luxuriant trencat, esclatant de verdor joguina, enfront de la blavura cansada de la mar.

Ell portava una guia de viatgers, magatzem de material de conversa que subministrava motius d'enraonament.

El tren llenegava amb placidesa dins una esclator de llum feixuga, mandrosa, entre el blau-gelós de la mar i el verd-esperança de la terra.

La xafogor creixia. **Ell** se'n queixà afluint-se primer la corbata i després llevant-se-la juntament amb lo coll de la camisa. **Ella**, plena d'ingenuïtat, amb un mig riure agradós i benvolent, irradiant besllums de juvenesa, li oferí el seu ventall que **ell** acceptà ple d'agraïment.

Fou la sembradura d'una llavor de simpatia.

La costa comença a esvalotar-se: sovint trencava la visualitat de la mar amb gallardies de bravura.

L'arbreda s'espessia brutalment ufanosa. La variada verdor —verdor de pollancre, verdor de castanyer, verdor de falguera— esdevenia més densa, més insultant, com un crit de victòria sobre les terbolences blavoses i monotòniques de la mar.

A la llunyania s'hi destriaven, desiara, becs rocosos de muntanyes, dins una difusió de llum meridiana.

Se féu hora de dinar. Traqueren recapte, cada qual el seu; s'oferiren mutualment de les menges més exquisides i les acceptaren. A la pròxima estació **ell** davallà, tornant amb una botella d'aigua fresca.

—Gràcies!

Dibuix de Francesc Sardà

Després seguiren la conversa tots plegats, conversa de persones **conegudes**.

La locomotora bramulà oradament; espolsà sa cabellera grisa —blanca de vapor i negra de fumassa—; minvà de velocitat, i s'endinsà dins una foradada, cautelosament, com una fura dins el cau.

—Oh!

Ella no n'havia atravesada cap mai.

Un altre bramul de locomotora, triomfal, dominador; un augment de velocitat; dins la foscor lateral borrellons blancs de vapor com somnis d'innocència; després... la claror, la llum, com una vella amiga dins un món **desconegut**.

Els dos s'abocaren a la mateixa finestra.

Per dins una petita vall enclentxada entre turons s'hi destriava una llenca de mar bellugadissa, llambregadora, fulgurant els raigs solars com un puat lluminic.

Més envantet:

—Oh, un riu!

Ella tampoc no n'havia vist cap mai.

Colava reposadament sota l'ombra d'arbredes laterals, puntejat d'ulls de sol qui fendien l'espessura del fullatge brufant-lo de clapas ocliformes, com una escampadissa de plomes de pago.

La jove —car **ella** era jove— fruïa aquelles impressions noves ingènua-ment, trullosament, amb alegria es-

burbada, polsada d'exclamacions i observacions fines, delicades; d'una ànima d'artista.

Ell ho era, artista: artista contemplatiu de la natura, místic cercador de lo ignot, enamorat de lo invisible.

Se tornaren asseure.

La campinya es monotonitzava dins un cansament xorc.

Enraonaren amb més animació, amb més desembaràs, amb una mica de familiaritat.

Ella nomia Elisabet i tenia dinou anys —era nada l'any dels tres vuits —; **ell** ne tenia vint-i-set i havia nom Amador. Eren de pobles llunyans un de l'altre, situats a extrems contraris de Mallorca.

El tren llenegava plàcidament dins una planura indefinida. Son rodam produïa cops secs, rítmicament, com polsacions atropellades d'un rèptil de ferro.

La conversa també colava plàcidament, amb interrupcions curtes, nades de l'observació del paisatge, dels trajos del país, o de qualque nota còmica d'algun dels viatgers.

Els caràcters dels dos joves, francs, expansius, exempts de malura, un poc seriós el d'**ell**, esburbadet el d'**ella**, encaixaven meravellosament, i la conversa poc a poc esdevingué confiança amical, íntima. Se contaren llurs vides d'infantesa i de col·legi; episodis de llurs triomfs, de llurs mal-

decaps, de llurs penes (?) de jove-
nesa.

La llavor de simpatia niava dins un
ambient propici.

S'era fet tard.

La planura caliginosa se condonava
a un gran llac de terbolences quietes,
de quieteses mortes. A l'horitzó el sol
ponent, com una hòstia cruenta, s'a-
baixava dins una auriola brut-sangui-
nosa estratificada de negrures nigu-
loses.

El tren llenegava plàcidament dins
la insensibilitat augusta de la natura.

Llavors N'Amador se fixà en lo que
encara no havia parat bé esment: en
les faccions de la viatgera. ¿Era her-
mosa N'Elisabet? Considerada com una
estàtua, en sa plasticitat exterior, per
ventura no assolía l'ideal estètic del
jove, però agradosa, sí; ho era!

Sa fesomia animada, ses galtes lleu-
ment carminoses, sa vista recatada,
son bust jonquívol, sa conversa dis-
creta, tota ella traspuant bonitat, nim-
bejada de juvenesa, la feien graciosa,
simpàtica; satisfieia les exigències, si-
nó artístiques, almanco humanes, de
N'Amador. Semblava bona N'Elisabet;
i el jove apreciava en son just valor
aquest element de bellesa humana
d'hermosura social qui ens recorda la
Mare o la Germana, de la Caritat.

La intimitat anava quart-creixent.

Ella festejava; no és que anàs abru-
xada pel seu enamorat; però, ¿què
havia de fer? No colombrava més que
dues finalitats dins la vida de la dona,
el matrimoni o el convent, i això de

fer-se monja, la veritat! baldament no
li repugnàs, tampoc l'atreia. Preferia
el matrimoni; el matrimoni cristià, el
de les amors castes, el de les abne-
gacions heroiques.

—Però, si havia de viure tota sola,
em faria monja, que pentura és lo mil-
lor!

—I ell?

Ell era un ser erràtic, perdut dins la
humanitat, qui rodolava dins una bui-
dor melangiosa, sense una finalitat so-
cial conscient i prou definida, fasti-
diat de la vida, qui, sense la fe reli-
giosa fonament arrelada, hauria pa-
rat insensiblement al suïcidi. Enmig
de la cruessa de les realitats vives,
era escèptic, dubtava de la ciència,
de la fama, de l'honor; dubtava de
la ciència, de la fama, de l'honor;
dubtava de l'honradesa, dubtava de l'a-
mistat, dubtava de l'amor. Únicament
creia en l'amor de sa mare, una ve-
lleta qui vivia de sacrificis per ell, qui
es nodria, d'abnegacions. Però en tota
la resta, altruista per temperament i
caritatiu per educació, no sabia afi-
nar-hi més que un egoisme brutal,
ple de voracitats insaciables.

Ja era fosc. S'eren allunyats de la
mar.

El llum del vagó aclaria dèbilment
les fesomies dels viatgers. Llur con-
versa es destrenava sorrera i eslan-
guida.

Defora, les voreres de la ginya fu-
gien cap enrera eperitadament. El
tren llenegava amb placidesa dins un
llac d'ombres clares.

Arribaven al punt de parada, una
capital francesa, topadissa de **touris-
tes**. Hi havien de restar el mateix
temps, vuit dies, i tornarien plegats
fins a Barcelona.

Les amigues de N'Elisabet —i ella
també!— convidaren N'Amador a que
s'hostejàs en el mateix **hotel** que
elles, i el jove acceptà de molt bon
grat.

La nit era ben closa, esgrogüida per
la posta de lluna en quart creixent.
La ciutat restava embolcada de boi-
rina elèctric-lluminosa.

II

N'Amador passà una setmana deli-
ciosa devora N'Elisabet. Menjaven
junts en companyia de les amigues i
llur pare; se passejaven quasi tot lo
dia junts; visitaren junts lo més no-
table de la població.

El jove anava sempre al costat de
l'agradosa pagesa; li portava el para-
sol, les compres, si en feia; fins i
tot els quants quan a ella li feien ca-
lor i nosa.

Les confidències dels dos joves
s'intensificaven fins arribar de vega-
des a la frega d'un col.loqui d'amor.
Se contaven coverbos, succeïts i cos-
tums de llurs pobles respectius; se
manifestaven llurs impressions; se
descobrien els pensars; se comunica-
ven els sentiments.

La llavor de simpatia vers N'Elisa-
bet havia aferrat pregonament en el
cor del jove, i aquella comunicació

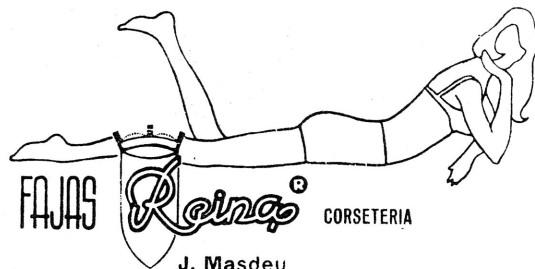
VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

CAIMARI

J. Masdeu

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona

corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

diària, familiar, quasi íntima, plena de cordialitat, l'enrobutia, amb lo descobriment de nous atractius, alguns d'ordre físic, els més, de caràcter moral, qui adornaven la jove.

Arribà el dia de retorn. —Que de prest!

I partiren devers mitjan capvespre.

En el tren, asseguts enfront un de l'altre, se tancaren sense adonar-se'n dins un aïllament de confidència efusiva, l'aïllament de la darrera confidència.

N'Elisabet col·leccionava postals; N'Amador n'hi enviaria una col·lecció. Ella, potser li escriuria qualche vegada... Lo convidà a fer-li una visita, amb lo pretext de veure el poble.

—Oh! En tenc moltes de ganes. Per ventura hi vindré a sa darrerera de s'estiu...

—Els que hi vénen diuen que n'estan encantats.

—Sí; i és segur que m'agradaria ferm... Crec que també hi trobaria **coses** que m'encantarien!

Ella l'esguardà picardiosament, obrint el ventall, i alçant el colzo fins a l'horitzontalitat, començà a ventar-se atropelladament. El dia abans li havia dit que aquella forma de fer jugar el ventall volia dir: «seguim».

N'Amador flairava aquelles emanacions de confidència, gelosament, amb golafreteria de bo-bò qui s'acaba, com un preludi d'idil·li que tenia per **leit-motive** la presència de la jove: aspirava aquella atmosfera com una aura saturada de satisfaccions, amb un xalament de possessió pacífica, obrint son cor eixut d'afectes, assedegat d'estimació, com una petxina qui de bon matí es bada, en l'estiu, a la marinada joguina plena de ritmes i suavitats.

Ella sovint trencava la seriositat amb entremeliadures ingènues, esburbades, com pètals d'una flor d'alegria en eclosió.

El sol anava a la posta, part d'allà d'una planura indefinida, tèrbola de llum fonedissa, daurat-moradencia, tenyint l'horitzó de matisacions roig-vermelloses.

Vers la banda de llevant retrobaren la mar, l'estimada infeel dels pobles riberenys, acariciant-los sempre amb ses afalagadures traïdores; més volguda com més capritxosa, més bojament estimada com més bojament infeel.

Durant els dies passats lluny d'ella, els joves n'havien sentida necessitat física, creada per la costum de veure-la a tota hora.

—L'he enyorada jo, aquests dies, a la mar! I vostè?

—Jo també: molt! Anant p'es carter em semblava que a s'extrem, en voltar cantó, s'havia de colombrar prop o lluny; i en ses excursions fora de la ciutat, també me pareixia que darrerera es primer turó que s'alçava davant noltros, darrerera s'ondulació més propera d'es terror qui mos tren-

Dibuix de Francesc Sardà

cava sa vista, allà hi havia d'esser ella, necessàriament, per força.

Les amigues de n'Elisabet li endreçaven mirades deliciosos, i desiriava es mesclaven momentàniament en la conversa dels dos joves.

El sol s'era colgat dins un crepuscle pàl·lid i esmortuït.

Cap a llevant, sobre el fons mate del cel, hi vogava amb lentitud d'immobilització, la lluna plena, sense irradiacions, sense difusions de llum, sense llússor, morta, com un forat cercolar d'un immens vel fosc, deixant veure a través d'ell un espai enyoradís de llum mate i freda.

La mar singlotava son singlot etern. En el llebeig s'hi dibuixava el perfil d'una cordillera, jaient embolcallada de boires.

Poc a poquet el firmament llevantí s'aclaria, es tonalitzava d'un blanc lleu-lluminós, com espolsat d'àtoms argentins. La lluna ja no semblava un forat, sinó una gran patena d'or vell, despedint debilíssimes fulgors qui es reflectien sobre el dors mòbile de les aigües marines, formant un carrerany de bellugueig infinit, com un passeig de sirenes empedregat de nacres i perles... i el passeig se metamorfosejava en una ampla esmena de rèptil, sense cap, sense cua, de llargària infinita i uniforme, recoberta d'escata lluenta.

—Demà an aquestes hores, contemplaré sa lluna dins es vapor— indicà ell.

—Jo, en veure-la, pensaré en vostè. Passaren la nit en vetlla: ni tan sols tengueren lleguda per dormir.

Arribaren a Barcelona de matinada. La gran urbs, la potència volitiva de la Ibèria, restava ensopida dins un adormissament restaurador de ses energies.

El llevant era tenyit de cromatismes coralinosos.

El jove aidà N'Elisabet a descarregar el bagatge.

Ella li féu present d'un objecte d'indústria, sense més mèrit que el provenir d'ella i constituir una recordança d'aquells pocs dies passats tan agradosament, tan a pler.

N'Elisabet havia de romandre uns quants dies a Barcelona i el jove s'havia d'embarcar cap a Mallorca l'horabaixa.

Se despediren; se daren una llarga estreta de mans.

—Adéu!

—Adéu!

—Pensi en noltros!— li feren de comanda les amigues de N'Elisabet.

—Hi pensaré!

Adéu! Seria per sempre?

N'Amador experimentà com un esllavissament d'afectes. Perdia una amiga (?).

I ella, què experimentava? Qui sap! Ell tenia ben present que un pic li havia confessat que era **impressionista**; que per ella resava l'adagi «lluny de la vista lluny del pensament».

III

A la tarda es tornaren veure. Casualment? Però l'entrevista i la separació després, foren quasi fredes, com de persones just conegudes de vista.

Talment li semblà a N'Amador. Per què? Tal volta per falta d'ambient de confidència, potser, per manca de raó d'esser.

Qui fa cas d'una simpatia passatgera? D'un singlot? D'una llàgrima? D'un gemec humà? Qui ha esment d'un sospir de desolació? De l'esbravament afecional d'un erràtic?

Qui?...

IV

El sol ja era post.

Sobre la coberta del vapor el jove, pres de melanconia, amarat d'una enyorança de coses esborradisses, esperava el moment de la partida, submergit en contemplació passiva.

A la Porta de la Pau hi formiguejava una gernació renouera, anodina, d'aplegadissa. Més enllà, captaires d'ofici escometien els vianants desvergonyidament; era la mendicitat agressiva. Més lluny, s'hi veien circular els tramvies elèctrics amb aire de tarantes insultants. Per ran de la Duana passà un tren de càrrega, amb mandra, grinyolant rabiosament, com un jai nito i maleït.

Els vapores-golondrines farcits de gent bellugadissa i, en aparença, sense preocupacions —gent qui s'embarcava— llançava bramuls de vedell que braueja, udols de bogeria, ingrats, eixordadors, de cromatismes estridents.

Dins l'aigua, una aigua llefiscosa, brut-rogenca, com una bassa de vinot, hi surava un tros de paper amacaronat, amb moviments morts de canca perduda.

Voltant el port interiorment, els vapors fondejats, alçaven llurs proes en legió espectant, gallardes i fantasioses.

Pel costat del vapor, solcava les aigües tranquil·les, amb fugacitats de ditxa humana, una canoa flamant i lleugera, d'un sol joc de rem, acompanyada com una llançadora de teixidor. Era tripulada per un **sportman** vestit amb roba de punt.

Fosquejava. Començava l'encesa de llums.

—Pudé es mareja vustè?— preguntà oficiosament a N'Amador un curiós.

Aquelles paraules xiularen dins el cervell del jove com un sarcasme. Anava a contestar una grosseria, però es contengué:

—Oh, no! Gràcies!— i li girà l'esquena.

Un camàlic carregat li pegà una costerada fent-lo decantar. Sols no en va fer cas.

El vapor pantajós inflà sos pulmons de ferro i bramulà amb sonoritat feixuga i rogallosa.

Una sensació estranya féu vibrar el ser del jove com si l'amarrassen per una operació **psíquic-quirúrgica**. I en una espècie d'ensensament, de cloroformització de ses potències, vegé passar dins una claror morta el record d'aquells últims dies, plens d'ella, com una professó endolada. Però percebia encara la presència de N'Elisabet dins la ciutat i s'hi arrapava com a un regalze dins l'abisme buit i tenebrós de sa vida afecional. Flairava, dins aquell ambient heterogeni, emanacions d'ella qui podien embau-mar sa vida inodora; se sentia prop d'ella qui podia comunicar-tebiors a l'enfredoriment de sa solitud; i enmig de la desil·lusió del qui troba la felicitat i se li esvaeix en collir-la, la contemplava dins una visió esborradissa d'àngel qui s'encela.

Per què trobar-la en el camí de sa vida? Per què destriar una flobia de llum passatgera dins la foscor del cor, si després han d'esser més espesses les tenebres?

El vapor cornà altre pic; els mariners deslligaren les amarres; amollaren la sola, estirada de baix per un rosari d'homes... i el vapor partí.

Adéu!

N'Amador sofrí una espolsada violentament dolorosa, com el desllorigament d'un queixal, com l'arrabassadura d'un afecte viu qui, enganxat a terra per N'Elisabet amb un nirvi de simpatia amorosa, romania no obstant adherit en el cor del jove, tot allunyant-se; i el nirvi s'estirava i s'aprimava, com un elàstic, entre tortures de desillocament.

El vapor s'allunyava de la vorera... Sortien del port...

Enfront, dins un tou d'ombres pàl·lides s'alçava, en concreció de fosca, la silueta de Montjuïc. Sos contorns s'integraven a mida que per la llunyania s'eixamplava el camp visual. Era talment un drac amfibi, fora-forja, deformat per la immobilitat, guardant gelosament la metròpoli mediterrània «la filla del mar i de la terra». Vers l'urbs, la silueta, imitant la cara del drac, s'abaixava resseguida d'una filera de llums febles, fonedissos, com ulls endormiscats.

Per sobre la muntanya flotava un esqueix de nigul negrenc, com un altre drac volador amenaçant amb sa ridícula inconsistència la fermesa del turó i de la ciutat.

S'allunyaven!... Ja s'obirava tota la serra del Tibidabo; més endins, una altra serra pàl·lida, esllanguida, enyoradissa, aplanant-se dins el misteri de les llunyànies.

La ciutat se condormia dins l'entelament crepuscular.

Endomassaven el ponent rojors tèbies, fluïxes, qui es reflectien i bellugaven en la superfície oliosa de les aigües manses, com una gran solada de flobies de crepuscle.

...I el nirvi afecional s'estirava i s'aprimava, sempre més, en espasmes de tortura i de sofriment.

El vapor s'allunyava... De la ciutat ja no es veia més que la il·luminació difusa, tèrbola, fosforescent, esfumant-se dins la calitja, just una immensa lluenta. De sobte s'esvaí dins la grisor baixa del firmament qui envoltava l'horitzó com un cingol de tristesa, i el jove **sentí** l'apagament d'una espècie de llantió qui fins aleshores li havia embellumat el cor, submergint-se altra volta dins la grisor persistent de la vida, aplanadora, infinita, monotònica, com la línia de l'horitzó marítim.

Adéu!...

El nirvi es trencà, i els dos caps de la intersecció, importants per recobrar sa primitiva elasticitat, s'afonaven retorcent-se dins la salabor de les aigües pregones.

Dels ulls del jove, abocat a la barana del vapor, se'n desferrà una llàgrima fugitiva, erràtica, rodolant rostretre avall, anant a mesclar-se i augmentar l'amargor de la mar.

Una viatgera pagava tribut al déu de les aigües.

La lluna enriallava fadament sa gran faç cadavèrica, en una ganyota sinistra de difunt mogut per una corrent galvànica.

Un mariner, enfilat a una escala de cordes, cantava aires de la Roqueta amb cadències enyoradisses.

La campana del vapor tocà recapte escampant sonoritats melangioses: dan-dany... dan-dany... dan-dany...

Un amic del jove anà a remoure amb sa companyia importuna el fons de fel i donzell qui es sacsava dins son cor:

—Com va, Amador?

Entre la buidor de la conversa, sen-

se suficient raó objectiva d'esser, el jove veia bellugar-se davant sa vista una interrogació crua: «La vida val la pena de viure?». No lluny d'ell, dues Germanetes dels Pobres resaven la **Salve** «...després d'aquest desterro mostrau-nos a Jesús...» i N'Amador alçà el cor a Déu, per sobre les misèries **d'aquest desterro**, en oració ardenta, efusiva, i pregà. Pregà per ella que fos ditxosa, pregà per si mateix, pregà per sa mare...

El vapor llenegava amb suau balanceig sobre la fosca lluenta de les aigües, com sobre un llac d'amorques en lenta ebullició.

L'embatol boiejava dins el cordam i l'envelat de proa.

La respiració topava amb una atmosfera grassa i heterogènia que planava sobre el vapor: emanacions salobroses, tuf de màquina i de cuina, sentors de mercaderia, olor d'enclità...

L'estelada pessigollejava les pàl·lides satinades de l'èter... i l'amic importú continuava prosaicament, amb to declamatori:

—...desenyanya't; vui per vui, no hi ha cap carrera que doni per viure; i ademés: sa meva (la d'apotecari) esclavitz i embruteix; sa de missèr...

V

Fulles de sa cartera.

30 de juliol (vuit dies després).

Li he escrita una postal, només per saludar-la...

9 d'agost.

M'ha escrit!... Ha contestat a la carta que li vaig enviar despusahir... i diu que pensa en mi; que **enyora aquells dies!**...

25 d'agost.

Fa una setmana que li he escrit i no he rebuda contesta. Què serà?

3 d'octubre.

Ja ho sé!... Déu meu! Està malalta!... Avui m'ho han dit. Fa un mes i mig que comença a vomitar sang... Pobra Elisabet!...

(sobre la fulla hi ha dues buranyes seques. Són dues llàgrimes eixutes. Les lletres que paren irradien filets negres com nirvositats dolorides dimanants d'un centre viu: estan escampades, dissoltes amb essència d'amargor).

12 de novembre.

Coneix millorança!... Mare de Déu de Lluç! Vos promet una missa en el vostre santuari, si s'adoba... Curau-la, Mare de Déu!

23 de desembre.

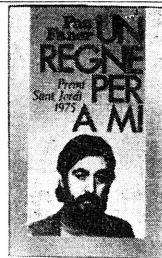
Avui l'he vista a l'estació de Palma!... L'he mirada i no m'ha conegut... o ha fet de no conèixer-me!...

SALVADOR GALMÉS

(Novel·la publicada a la *Il·lustració Catalana*, any 1909, pàgs. 296-7, 307-8, 320).

Normalització ortogràfica de Pau Llabrés

ELS DOTZE DE PROA

- 1 UN REGNE PER A MI** de Pau Faner
Una obra mestra del realisme màgic
Premi Sant Jordi 1975 300 ptes.

- 2 CRÒNICA D'ISAMBARD** de Toni Turull
Revelació d'un novel·lista revolucionari
Obra finalista al Premi Josep Pla 1976 350 ptes.

- 3 LA CAIGUDA DE L'IMPERI SODOMITA**
I ALTRES HISTÒRIES HERÈTIQUES
de Terenci Moix
El llibre més audaç del nostre narrador més polèmic
350 ptes.

- 4 ESCALES CAP AL FOC** d'Anais Nin
L'obra més representativa d'aquesta gran novel·lista nord-americana d'origen català
300 ptes.

- 5 UN ESTIU A PRAGA** de Zdena Salivarova
Una família petitburguesa sota la grapa d'un estat totalitari
375 ptes.

- 6 SEMINOCTURN, SEMIDIÛRN**
de Joan Argenté
Entre el realisme i el lirisme
Premi Carles Riba 1975 150 ptes.

- 7 JAUME EL CONQUERIDOR**
de Maria Novell
Edició popular commemorativa del setè centenari del més gran rei de Catalunya. Il·lustracions de Granyer
150 ptes. Edició gran format 350 ptes.

- 8 EL CERCLE MÀGIC**
de Joan Puig i Ferrer
Primer Premi Joan Creixells 1929
Edició commemorativa (2 volums) 675 ptes.

- 9 DONA DE PRES** de Teresa Pàmies
Segona edició d'aquesta obra, ja lliure de segrestament
De candent actualitat 300 ptes.

- 10 LA MORT A VENÈCIA** de Thomas Mann
Tercera edició d'un èxit universal 175 ptes.

- 11 EL PROCÉS** de Franz Kafka
Magistral versió del malaguanyat Gabriel Ferrater
Segona edició 300 ptes.

- 12 EL RETRAT DE DORIAN GRAY**
d'Oscar Wilde
Reedició d'una novel·la clàssica i moderna.
Traducció de R. Tasis i Marca.
300 ptes.

Mn. Salvador Galmés: tot un home

per Andreu Caselles, prev.

Amb les paraules «tot un home», vull significar dues coses: una, que va ser sempre, don Salvador, molt **humà**, és a dir, molt **comprensiu**, i, l'altra, que va tenir, sempre també, molta **homenia**, això és, al pa va dir sempre pa, i al vi va dir sempre vi, sense deixar-se cavalcar mai per ningú, fos el qui fos.

Aquesta és la tesi que m'he proposat demostrar. Abans, emperò, de començar l'escarada, vull fer una mica d'introducció, que és la següent:

Va néixer don Salvador, enguany fa cent anys, en el poble de Sant Llorenç d'es Cardessar, essent vulgarment conegut, allà, per «don Salvador **Capirró**», o també pel «capellà **Capirró**», perquè aquest era el malnom de la seva família.

Era cosí-germà del canonge, don Antoni Sanxo, tan conegut, dins tot Mallorca, com a gran predicador, i tots dos, quant a la seva intel·ligència ben desperta, eren vertaderes plomes de cap d'ala. No tenia don Salvador, damunt la trona, com tenia el seu cosí canonge, el que els castellans en diuen «un pico de oro» Crec que els sermons que va fer, es poden comptar amb els dits d'una mà, i em tem que encara en sobrin. Però, assegut a una cadira, donava gust ferm el sentir-lo conversar.

La primera cosa de tot que se li notava —ara ja començ l'escarada— era el mode de ser molt **humà** que he indicat.

L'any 1923, predicava jo la novena de les Animes del Purgatori a la parròquia del poble esmentat. Don Salvador tenia allà, viva encara, la seva mare —el seu pare ja feia estona que era mort—, i havia vingut a passar uns quants dies amb ella. Com és natural, feia cap, jo, a la rectoria; però, perquè m'agradava molt sentir conversar don Salvador, anava, cada dia, a estar una estona llarga a ca seva, i sempre, o hi trobava gent que m'havia presa la davantera, o en venia, quan jo era allà, tractant ell tot-hom, per humil que fos la seva condició social, amb les mateixes consi-

deracions que si s'haguera tractat del bisbe o del capità general.

Amb motiu de tals visites, diré que era molt exemplar la forma de procedir de don Salvador. Vaja si ho era! D'entre aquella gent pagesa, n'hi havia molts, la major part, que estaven desposseïts de tota cultura, eren terrassans de bon deveres, amollant —això sí, sempre amb tota la més bona fe del món— qualche batallonada que fumava en pipa. Doncs bé, per moltes que fossin les batallonades, i per molt somerines que fossin elles, mai per mai vaig poder veure jo que don Salvador fes befa de cap dels autors de les mateixes. Ni davant, ni darrera d'ells. Al contrari, donava la impressió que dialogava amb gent que sabia ben bé el que tenia entre mans. Aquí tenguí un exemple del que vos acab de dir:

Vingué, una de les vegades que era jo a ca don Salvador, una pobre viuda, dient-li que volia conversar amb ell sobre un assumpte que la preocupava molt. Com és natural, em vaig aixecar, amb comptes d'anar-me'n. Aquella

dona, emperò, em digué que no me moguéis, perquè, tal volta, podria donar-li una mà. Davant tal requeriment, em vaig tornar asseure, entaulant-se, entre don Salvador i ella, un diàleg molt saborós. Vull que en vegeu un tros d'aquest diàleg. Abans, emperò, convé que sapiguen que les paraules de la tribulada dona estan escrites, no en mallorquí més o manco literari, sinó en mallorquí vulgar, talment com sortiren de la seva boca.

Després de tals advertències, va el tros del diàleg. Don Salvador encetà la posta amb aquestes paraules:

—Vós direu.

—Idò jo li diré, don Salvadó, lo que fa's cas. Com vosté sap, es meu fii darré fa es servici «melità» en es Cap «enterrocat».

—Ho sé, perquè vós m'ho diguéreu. ¿I què ha passat res ara amb ell?

(Aquí tragué ella de dins una de les dues butxaques del davantal un mocador i s'anà eixugant unes quantes llàgrimes que guaitaven per les finestres dels ulls).

—I tant com ha passat! Jesuset de sa meva vida!

—Miam, miam, explicau-vos, ¿què és lo que ha passat?

—Ell és molt curt de «ingeni». Li basta un no-res per «elsufurar-se» i enviar-ho tot a rodar. Això sí, té molt bon cor. No té res seu. Es s'ingeniot lo que'l mata, i amb una d'aquestes «ingeniades», se va desavenir amb un cabo i el me massolà de bona manera.

—¿Quí? ¿es cabo a ell?

—No, no, don Salvadó, es meu an es cabo.

—Això ja són figues d'altre sostre. Mai havia d'arribar a n'aquest punt.

—I és ben segú que no hi havia d'arribà, però hi va «ribà», don Salvador, i Déu mos guard d'un ja'stà fet. Ai, don Salvadoret! Es cabo donà part per escrit —diuen que té molta força això de donà part per escrit— an es «majós», ordenant, enseguida, es mateixos «majós» que'l posassin dins es «calaboso». I allà se m'està ara, esperant que li fassin «sa sumària». Entre noltros, com vostè sap, deim «es berbal», però es «melitàs» diven «sa sumària». I he sentit a dir que sol esser molt feixuga aquesta «sumària».

—Sol esser feixuga sí, però també depèn de lo que s'ha fet, com s'ha fet i perquè s'ha fet. I ara, ¿què és que voleu vós de mi?

—Idò m'agradaria, don Salvadoret, que vostè, qui té tant de bo amb tothom per devés Ciutat, miràs si conseguiria que es «majós» d'es Cap «entrerrocà» no pitjassen molt es tascó en so càstig. Si no heu volen fer per ell, que heu facin per mi, que som sa mare.

—I vostè —afegí, immediatament, girant-se cap a mi— ¿no podria fer algo» per aquest fiet meu? ¿No en coneix cap d'aquests grossos?...

He de confessar que havia de fer jo un esforç titànic, a pesar de la desgràcia d'aquella pobre mare, per no riure de bondeveres, davant el seu clàssic llenguatge, mentre que en la cara de don Salvador no hi vaig veure, durant tot el temps, ni el més petit senyal de tenir ganes de riure. I, una vegada que hagué fuita la dolorosa, immutable en tot el seu cos, em digué, per tot comentari, aquestes paraules, que vénen a esser una bona lliçó:

—El poble sempre serà el poble i és completament inútil demanar lo contrari. Per tant, l'hem de prendre així com és ell. Si jo hagués dit a aquesta dona que deia disbarats, l'hauria feta empegueir i tanmateix no hauria aconseguit res. Per això he trobat millor deixar-la cantar al seu gust. Ella, de petita, no va anar mai a costura i, com és natural, manco hi va anar, de gran. Conec bé jo la seva família. Hi havia, a ca seva, una catefa d'infants; el pedaç, per molt que l'estirassin, no bastava de cap manera, i els seus pares trobaren més convenient que anàs darrera una tru-

ja, o una vaca, o unes quantes cabres, que anar a aprendre de lletra. ¿Com no ha de parlar ella d'aquesta manera? Lo estrany seria que no hi parlàs. Estigués segur, Caselles, mentre la societat no sia estructurada d'altra manera, no tendrem més remei que tocar aquestes mateixes conseqüències.

No hi ha dupte que la raó passava per damunt el cap de don Salvador.

No crec que es puguin donar proves més clares de com era **humà** don Salvador. Però, per si això no bastàs, cosa que no crec, diré que si, com s'ha dit i es diu, «l'estil és l'home», és completament impossible escriure les obres que ell ens ha deixades escrites, com «**Flors de card**», «**Quadrets i pinzellades**» i «**Novelletes rurals**», si l'autor de les mateixes no té ben aferrada la qualitat **humana**, de què he parlat.

Endemés de ser, don Salvador, molt **humà**, era posseïdor també d'una gran **homenia**. Són molts els fets que podria treure jo a rotlle per a demostrar-ho. Però, no volent allargar massa, sols en treuré dos, que són els següents:

Primer.—Era, don Salvador, llorençí fins al moll dels ossos. Anava allà bastant sovint, mentre visqué la seva mare, per a veure-la. Però també hi anava, perquè Sant Llorenç l'estirava fort ferm. A la parròquia d'aquest mateix poble hi ha una capella, on s'hi venera una antiga imatge de Maria Santíssima, coneguda amb el nom de «Mare de Déu Trobada», essent molta la devoció que el poble li professa. Un bon dia, passà pel cap del rector d'allà, qui era mossèn Pere Santandreu, molt bon capellà, per cert, i molt amic de don Salvador, el renovar aquella capella, cosa que no entrà per l'ull dret de don Salvador, ni per l'ull dret de part del poble. ¿I per quin motiu no els entrà per l'ull dret? No ho puc dir, perquè no ho record.

Hem de confessar, perquè aquesta és la veritat, que, per desgràcia, bastants de rectors, en lloc d'esmoliar, feien osques, volent dir, amb això, que canviaven coses que, almanco, tenien molt de caràcter, per altres que no tenien més que lluentor i res pus. ¿Fou aquest el cas de Sant Llorenç? Repetesc que no ho puc dir perquè no ho sé. No record com estava abans, ni com està ara, la capella, de què parl. Sols vull dir que, a pesar de la gran amistat que hi havia entre el rector de Sant Llorenç i don Salvador, no deixà aquest d'oposar-se amb totes les seves forces a l'esmentada reforma, acudint, fins i tot, a Roma. I s'hi oposà, degut a la seva gran **homenia**. La consciència de don Salvador no li permetia prescindir de la protesta contra la reforma, i a posta no deixa de fer-la.

En això tenia, don Salvador, molta raó. Es sacratíssima la veu de la consciència. Està par damunt tot.

Tant és així, que el Papa Gregori XIII deia que si, essent ell cardenal, el Papa li hagués ordenat una cosa contra la seva consciència, no l'hauria obeït.

Segon.—Per qüestions de les obres del Beat Ramon Llull, les tingué fort ferm, don Salvador, amb don Antoni M.ª Alcover, el qual —segons es deia l'havia pujat i protegit. Dels qui això deien, n'hi havia que sostenien que, per aquest mateix motiu, don Salvador havia de posar el mac en terra i callar.

Jo no sé si don Antoni M.^a va pujar i protegir don Salvador, o si no el va pujar i protegir. Una cosa sí sé, i és que don Salvador no necessitava de l'ajuda de ningú per a pujar. Li bastaven i sobraven les seves pròpies qualitats. Però suposem que sí, va pujar i protegir don Antoni M.^a don Salvador. Primer és la consciència, com ja he dit, que tots els béns del món. I don Salvador, per res nat del món, haguera volgut trepitjar la seva.

Això sí, a pesar de les qüestions que pogués tenir, don Salvador, amb un o amb l'altre, per res nat del món haguera pres venjança d'aquella persona, precisament perquè endemés de no voler-ho Déu, la seva **homenia** no li ho permetia.

No hi ha cap dubte, don Salvador era, com he dit, «tot un home».

Par que el vegi i el senti encarara. Conversava sempre en to menor, sense aixecar mai la veu. No record haver-lo sentit cridar mai, per enfadat que estigués. Deia ell que cridaven els qui no tenien raó, tota vegada que aquesta s'imposa per ella mateixa, sense necessitat de crits de cap casta. I això que els sords, encara que no estiguin enfadats, solen cridar. En això no pareixia ell sord. I ho era bastant. Amb una mà darrera una orella i amb aquella mirada que travessava l'ànima del qui l'escoltava —vaja uns ulls que tenia!—, anava escoltant, responent o preguntant, sense estridències de cap casta. Som franc, me feia molta enveja el sentir-lo conversar d'aquella manera tan reposada i tan entonada. I era de veure de quina manera l'escoltaven els seus compatricis llorençins! I de quina manera se n'omplien la boca, quan parlaven del capellà **Capirró!**

La lluita per la llengua

LA REIVINDICACIÓ LINGÜÍSTICA

«Lluitem per la nostra llengua» és un «slògan» (més adequat i més operatiu que el tímid «estimem la nostra llengua» llançat fa un parell d'anys) que es va fent familiar entre els mallorquins i que apareix de cada vegada amb més freqüència a les finestretes dels cotxes, a les cobertes dels llibres d'estudi, a les bosses de llibres o a les camisetes dels infants i de la gent gran.

A poc a poc, però de manera evident, la reivindicació del dret de la llengua és assumida pel poble de les Illes, com ho ha estat també pel de la resta dels Països Catalans i pels altres pobles de l'Estat espanyol de llengua no castellana.

Val a dir que aquesta reivindicació és un fenomen general dins el món d'avui, com ho ha estat a totes les èpoques de presa de consciència dels valors individuals i col·lectius i d'exigència de llibertat i de responsabilitat en tots els ordres (recordem el Renaixement, que marca la consolidació definitiva de les llengües romàniques, i el Romanticisme, del qual és fruit la nostra Renaixença). Però entre nosaltres es presenta amb més urgència, potser perquè és la

nostra la llengua oprimida amb injustícia més flagrant. Debades cercarem dins Europa (i fora d'Europa) una llengua que tengui en el poble la perfecta vitalitat que té la nostra; que disposi d'una completa normativa gramatical; que tengui una rica producció literària clàssica (els nostres autors medievals no desmereixen gens al costat dels castellans o els francesos), i una abundant producció actual, amb figures de vàlua internacional; que sigui estudiada a nombroses universitats estrangeres, no sols en l'aspecte lingüístic, sinó també en el literari..., i que estigui privada d'ensenyament a l'escola i de tot ús públic: diaris i altres mitjans de comunicació, i fins i tot ròtuls dels carrers, cartells de les botigues, i tota altra manifestació pública per migrada que sigui.

El nostre poble ha sabut conservar la llengua enmig de les condicions més adverses, i és aquesta fidelitat la que va fer possible la Renaixença després de més de dos segles de decadència i d'opressió, i la que ens permetrà assolir la normalització de l'ús lingüístic, després de quaranta anys de cultura oficial monolítica castellana, tan aviat com s'estableixin unes bases de convivència democràtica amb respecte efectiu del dret de cada poble a la seva llengua.

Però aquesta fidelitat del poble ha estat en gran part inconscient, i el llarg període de diglòssia greu que hem sofert ha tingut conseqüències desfavorables per a la nostra vida col·lectiva, contra les quals és urgent lluitar, en aquests moments d'intent de transició d'un règim autoritari a un altre de llibertats democràtiques.

Milers d'infants de les Illes, sobretot els de la pagesia, han tingut greument dificultada la seva evolució intel·lectual pel fet de rebre l'ensenyament a l'escola en una llengua que els era desconeguda, i que no se'ls ensenyava com a tal llengua desconeguda, sinó usant-la com a instrument de transmissió de coneixements, com si fos la llengua materna dels alumnes. M'han assegurat que encara ara, hi ha grups d'infants de la pagesia eivissenca que no han tingut mai ocasió de sentir el castellà (la televisió

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaïmades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 2116 53

Ciutat

no els arriba), que a l'hora de començar a anar a escola es troben en mans de mestres de llengua castellana, contractats per un any, que no saben una paraula d'eivissenc... I la nostra deformació diglòssica és tan gran, que som capaços d'acceptar com a natural aquesta aberració, sense fer res positiu per a assegurar als nostres infants un ensenyament racional...

LA CAMPANYA PER LA COOFICIALITAT

No és casual que la preocupació per la nostra situació d'anormalitat lingüística hagi estat especialment forta entre els ensenyants, i que la crida per a la Campanya per la Cooficialitat del Català fos llançada precisament pel Col·legi de Doctors i Llicenciats, conjuntament amb l'Obra Cultural Balear, que acollí immediatament la reivindicació, i la va fer seva.

Constituïda tot d'una l'Assemblea de la Campanya, en el local social de l'Obra Cultural, s'inicià amb entusiasme una tasca que ha continuat durant més de tres mesos, i que ha de continuar molt més encara per a donar els fruits que n'esperam.

L'Assemblea es reuneix cada dissabte, a les quatre i mitja de l'horabaixa. És una assemblea oberta, on tot mallorquí —i castellà— interessat en la nostra llengua és ben rebut, i participa a la tasca de la sessió, tant si la seva vinguda és esporàdica, com si hi vol assistir amb assiduitat. Abunden els estudiants —de Batxiller, de l'Escola Normal i de les Facultats—, els mestres i professors, i representants d'associacions de veïnats, de clubs juvenils i de pobles, etc.

La Campanya funciona per mitjà d'activitats, programades inicialment per l'Assemblea cada dissabte (l'ordre del dia és establert en una reunió prèvia de diversos representants del secretariat i de les seccions), i realitzades després per la gent de cada secció. Hi ha Secretariat i seccions de Cultura, de Propaganda, de Premsa, de Relació amb pobles, etc.

L'activitat més visible de la secció de propaganda, ha consistit en l'edició i difusió de material que doni a conèixer la campanya: S'ha editat (en 100.000 exemplars) un full que representa a una cara el darrer manifest de la Campanya (el primer el trobareu al número de març de «LLUC»), i a l'altra, amb el títol «¿Català o mallorquí?» una explicació del nom de la nostra llengua. Aquest full s'ha repartit amb gran profusió —gratuïtament, és clar—. S'han editat també adhesius, pòsters, bosses i camisetes amb el «slògan» de la Campanya, «lluitem per la nostra llengua», que els membres de la secció de propaganda venen directament al públic cada dissabte, en taules instal·lades al carrer, amb permís de l'Ajuntament, a diversos llocs de Ciutat.

Quant a la premsa, cada setmana s'envia als diaris un comunicat de l'Assemblea sobre els temes tractats. I cada dissabte apareix, en el diari «Última Hora», una secció de tres o quatre pàgines, amb el títol de «La Columna de Foc» redactada íntegrament en la nostra llengua i encaminada essencialment a difondre i fer comprendre la nostra Campanya.

S'han organitzat, o s'ha col·laborat a l'organització de diverses trobades (de vegades frustrades per manca de permís oficial), taules rodones, conferències, etc., i tenim en projecte una sèrie d'activitats populars collectives, a fi de fer arribar a tot el poble mallorquí la urgència i la justícia de la nostra reivindicació.

ACOLLIDA DE LA CAMPANYA

Com deia al començament, la Campanya ha trobat eco dins el poble i és acollida per nuclis de gent cada vegada més amples. L'Assemblea ha rebut

Dorada Balear Bona Cervesa (ESPECIAL)

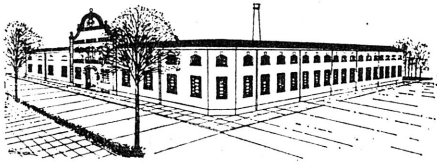

ELABORADA PER

S.A. Balear de Cervezas

Telèfon : 27 17 00

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants
bosses
peces de vestit
i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

LA VEU DE LES ILLES

CORT

Setmanari d'informació
general sobre la problemàtica
del nostre poble

Avda. Antoni Maura, 24 Tel. 21 31 54

CIUTAT

adhesions explícites de partits polítics, com el P.S.-O.E. o el P.S.I., d'entitats culturals i centres d'ensenyament, com el claustre de professors i l'assemblea d'alumnes de l'Institut Antoni Maura, el Col·legi Santa Mònica o l'Assemblea de mestres d'E.G.B. ex-alumnes de la Normal, i un llarg etcètera (cada setmana es fan constar en el comunicat que s'envia a la premsa les noves adhesions rebudes).

L'Ajuntament es féu ressò de la Campanya, en organitzar les classes de català per als seus funcionaris en hores laborals. Per cert que el nom d'aquestes classes ha desencadenat una polèmica sobre el nom de la llengua, que sembla un eco debilitat de la cèlebre «polèmica d'En Pep Gonella» que es produí fa un quants anys, i que, si bé és lamentable (perquè demostra com la manca d'informació pot esser causa de recels i d'incomprensions), en el fons resulta saludable, perquè serveix per anar aclarint les coses.

Els diaris de Ciutat i les publicacions periòdiques illenques en general, acullen de cada vegada amb més generositat la nostra llengua a les seves pàgines, contribuint a acostumar el públic a la lectura en la nostra llengua. Esperam de tots ells un esforç creixent en aquest sentit.

Darrerament, un grup que des del principi havia treballat en la Campanya, se n'ha separat i ha constituït la Comissió per a l'Oficialitat del Català: tenien por que el terme Cooficialitat afavorís una persistència de la situació diglòssica i fes creure a la gent que només preteníem l'ús simultani de les dues llengües en l'ús públic. Una lectura atenta del darrer comunicat de la Campanya i del comunicat de constitució de la Comissió per a l'Oficialitat, (publicats junts a la premsa) fa veure com uns i altres pretenem el mateix: la normalització absoluta de l'ús de la nostra llengua. És d'esperar que ningú es deixi impressionar per aquesta divisió d'activitats, ni tenguí escrupols d'aportar feina i entusiasme a un o altre dels dos grups (o a tots dos): l'objectiu de tots és que es reconguin a la nostra llengua tots els seus drets, i en aquest objectiu hem de coincidir tots els illencs.

¿COM PODEU COL·LABORAR A LA CAMPANYA?

a) Usant amb tota normalitat la nostra llengua en tota ocasió, i procurant que sigui usada dins la vostra família, a la feina, en el carrer, a les reunions públiques, l'escola, etc.

b) Adquirint i ostentant de manera ben visible els distintius de la Campanya, i donant-la a conèixer tant com pugueu als vostres amics.

c) Assistint a l'assemblea dels dissabtes, i aportant-hi les vostres idees de cara a augmentar la seva afectivitat.

d) Incorporant-vos a les tasques d'una o més seccions de la Campanya.

e) Enviant col·laboració (articles, cartes, consultes lingüístiques, etc.) a «La Columna de Foc».

f) Utilitzant la nostra llengua per a qualsevol comunicació que envieu a la premsa: notes de societat, comunicats, cartes als directors dels diaris, etc. I sobretot, els anuncis. Anunciar en la nostra llengua és en aquests moments una forma molt efectiva d'afavorir el seu ús públic.

g) Organitzant al vostre poble, barri, associació de veïnats o qualsevol altra entitat col·lectiva, actes encaminats a fer comprendre la nostra situació sociolingüística i a despertar en la gent el desig i la necessitat de col·laborar a la total normalització.

La lluita per la llengua és una lluita pacífica, però vital. És ben hora d'exigir que li facin justícia. Esperam l'ajuda i la col·laboració de tots, en tots sentits.

Aina MOLL

Crònica de successos: ens robaren un poeta: JOAN BROSSA

per Biel Mesquida

PAISOS CATALANS (del nostre inventor BMA). (1) Ens robaren un poeta: JOAN BROSSA. Dins la història d'aquesta nacionalitat podríem trobar molts i valuosos exemples de llaticinis realitzats per «Imperialismo & Cia» per tal d'esbucar les arrels d'una identitat, donar garrot, forca o calça d'arena a la sang de l'alfabet, aconseguir que el majoritari cos del treball resti sempre productor i sempre sense festa.

FESTA PER A TOT-HOM és un eslògan prohibit que Joan Brossa, sense dir-lo, espraia per les altíssimes parets d'ocupació, per aquest mal d'ulls (de vida - de classe - de sexe - de llengua) de les tones d'opressions escopides des de fa anys per una gent damunt una altra gent.

Ens robaren Joan Brossa i haguérem de menjar Lírca Española a dojo en aquells llibres postguerreros de «Lengua española» i «Literatura» on a la primera pàgina, a més a més del nom i llinatges, posàvem aquests «versos»:

VIRGEN SANTA
VIRGEN PURA
HAZ QUE APRUEBE
ESTA ASIGNATURA

i intentàvem aprovar el curs odiant la literatura (i la visió del món) que ens mostraven: una literatura xorca que deixava ignorància, gelor i munts de retòrica triomfalista a les al.lotes i al.lots burgesos, petits burgesos i de classes mitjanes (les al.lotes i al.lots de la classe treballadora no anaven a costura, ni feren el batxiller) que nasqueren després del 1939.

BREU APROXIMACIÓ A UN CURRÍCULUM VITAE

1) ¿Qui gosarà tancar en el clos de la descripció d'un enfilall d'obres, tasques, invents en Joan Brossa mim, ballari, acróbata, prestidigitador, amant i domador dels llenguatges?

2) ¿Qui diu que això no és «poema»?

NADAL

5 4 2 4 1	5 4 2 4 6
5 4 2 4 2	5 4 2 4 7
5 4 2 4 3	5 4 2 4 8
5 4 2 4 4	5 4 2 4 9
5 4 2 4 5	5 4 2 5 0

Participacions
d'una pesseta

3) ¿Tindrà forces qualcú per, quan surts de la frondositat i la bellesa de la jungla brossiana, anar sistematitzant un atlas de les troballes, de les meravelles, de les sorpreses, de la successió d'arcs iris, voltaics, novíssims que permanentment canvien seguint el crit dels cirks:

ENCARA MÉS DIFÍCIL!!

4) ¿Sabeu que Joan Brossa ha descobert la clau del mar?

5) He desplegat un ventall amb les fulles verdes esgrafiades: Joan Brossa, nascut a Barcelona el 1919, tengué una educació on li ensenyaven a guanyar-se la vida però li amagaven la vida: tot li servien momificat i ell passava gust de desembalsamar les coses. Fou molt castigat i sempre que podia feia campana. Començà a fer coses des de la guerra civil: Fou

Poema copiat del llibre «Poemes entre el zero i la terra» (1951)

un dels catalans vençuts. Conegué en Foix, en Miró, en Prats. Conegué en Ponç, en Mercader, en Boadella, en Tormo i l'Arnau Puig, que decidiren fer la revista «Algol». En sortí un número. Coneix en Tàpies, en Cuixart, en Tharrats. Volen fer coses. Una altra revista: se reuneixen, una mica a la babalà algú diu: Dau a l'u, Dau al dos, Dau al tres; Dau al cinc, Dau al sis, i Brossa afegeix: Dau al set. N.º 1 de Dau al Set Setembre 1948. Dins el gris total del franquisme, dins el gris de l'aire en Brossa escriu: poesia en vers, poesia en teatre, poesia en

plàstica, poesia en guions de cinema. Brossa explora tots el pous. Produueix la revolta en un pla profund, no pas en el nivell anecdòtic que pretén el realisme socialista. La síntesi de la seva poesia d'abans de 1959 apareix en Poesia Rasa (1970). (La relació de les obres de Brossa surt a la pàgina 151 del llibre Joan Brossa o el pedestal són les sabates, n.º 52 de la col·lecció «Llibre de butxaca» de l'editorial Pòrtic). Col·labora amb Miró (Cap de Poma, Oda a Joan Miró amb Tàpies (Novel·la, Fregoli) amb Mestres Quadreny (Concert per a representar,

Suite Bufa) amb Carles Santos (Concert irregular). Fa guions de cinema per a Pere Portabella (No compteu amb els dits, Nocturn 29, Cua de cuc, Umbracle). No s'atura d'esser sempre un poeta. Clic! Brossa obre finestres de llenguatge!!

6) Quan en Brossa va anar a fer-se el carnet d'identitat, el policia li va demanar: «¿Profesión?». Poeta contestà en Brossa. «¿Qué ha dicho?», li digué el policia, Poeta, repetí en Brossa. «¿Paleta?» No, poeta. El policia, com que no l'entenia, acabà decidint: «Le pondremos jornalero».

XERRADA AMB UN MÀ-D'OBRA DE LA POESIA

85) —Com defineixes el teu ofici de poeta?

—La poesia no és un ofici: és una manera d'entendre el món. Per això de poetes no se'n fan: en neixen. Igualment crec que a la vida les coses bàsiques s'aprenen però no s'ensenyen. Sovint on hi ha menys poesia és als llibres de versos.

70) —Quin impuls te mou a treballar?

—Un impuls de dins a fora. Cal considerar que aquest «dins» inclou el «fora», i a l'inrevés; estan units com el món atòmic i el món estel·lar. Algú ha qualificat la poesia com a identificació de la subjectivitat amb la universalitat.

14) —Quin temps dediques a la teva tasca; tens mètode de treball?

—M'he organitzat la vida de manera que la feina predomina. No veig altra manera d'avançar. Sé que és difícil, i que has de renunciar a moltes coses. No oblidis que la societat de consum en part s'aguanta per les necessitats inútils que sap crear a la gent. Molt sovint la saviesa no consisteix a aprendre sinó a oblidar.

28) —Quin és el teu origen familiar i de classe; creus que aquests orígens se reflecteixen a la teva obra? Utimament ja he parlat del meu passat en diferents entrevius i sobretot en el llibre de Jordi Coca «Joan Brossa o el pedestal són les sabates». No en tornem a parlar aquí. Repetiré que només m'interessa el passat per tal com serveix per a arribar al present. O sigui on sóc ara. Jo vaig néixer a Barcelona, al carrer de Wagner, l'obra del qual admiro. La meua família eren artesans per part paterna i funcionaris per part materna. I és evident que els orígens es reflecteixen en la meua obra. Encara que només sigui com a reacció.

6) —De què vius?

—També et remeto als entrevius. Malvisc de la literatura: em guanyo la vida, però no me la paguen. Però a la vida arriba un moment que t'has de decidir per la inclinació que creus essencial.

58) —Què penses d'aquests «artistes» (literats, plàstica, gent de teatre, etc.) que quan judiquen la teva pràctica diuen: «Això ho fa qualsevol, jo en faig 20 en un dia», etc.?

—Un tòpic. De Miró, de Tàpies, de Klee, etc. diuen el mateix. No val la pena de parlar-ne. Nietzsche deia que no són les mosques el que més empenya...

12) —Creus que el poeta pot ajudar a «descompondre» els valors (morals, econòmics, socials, polítics, etc.) que ha imposat la burgesia?

—Crec que intel·lectual ha de contribuir amb les seves armes a la lluita per la llibertat encara no aconseguida en oposar-se al pensament prefabricat que imposen des de dalt. També crec que aquestes armes culturals seves no li permeten de mudar res i en una revolució l'art més aviat em resulta una força d'ocupació que de xoc.

9) —Quan començares a escriure?

—Al front del Segre. Vaig fer el relat d'una escaramussa en la qual havia intervingut com a soldat. Veus? Vaig relatar una acció que «havia estat feta abans».

37) —En quins fronts ha de lluitar el poeta?

—Si de la seva feina es tracta, creu-me, una obra ben feta és la millor manera d'ajudar el país.

25) —Quina relació creus que hi ha entre Sexualitat, Lluita de classes, Països Catalans i els teus llenguatges?

—Amic Biel: la teva pregunta em sembla força «boulevardière». Quantes coses que es podrien dir amb temps i imaginació sobre aquests temes! Crec que tot es reduceix a un fet de realització a diferents plans. També he observat que en èpoques de transició és quan es parla més d'erotisme. Potser és un subterfugi.

42) —La subversió dels valors artístics fòssils ajuda a la subversió dels valors socials establerts?

—Un valor artístic fòssil no crec que pugui subvertir res. Vol dir que has de mudar d'arma. I això no significa cap derrota si almenys t'ha servit per a conscienciar-te.

2) —Tu te defineixes com a català. Creus que la teva producció va lligada amb el fet nacional català? Per què?

—El fet d'escriure en català ja presuposa un punt de partida i una via de realització concreta, al marge dels teus valors personals que, naturalment, han de servir per a fer eficaç la teva aportació.

6) —Què entens per «popular»? Creus que el teu llenguatge és «popular»? És possible una producció artística «nacional-popular»?

RÀDIO POPULAR

PROGRAMES EN LA NOSTRA LENGUA

12'10 Cançoner d'avui
15'30 Mallorca al vent
21'00 Novel·la
16'30 Neru neru, nas (Dissabtes)
22'40 Rondaia mallorquina (Diumenge)

En freqüència modulada

9'00 Ràdio Popular és cosa nostra
12'00 Popular en viu

C. O. P. E.
MALLORCA

—Com diu Joan Fuster, el veritable art popular es fa «des del poble» i no «de cara al poble». Aquesta actuació que tu proposes no la veig factible si no va precedida d'una acció política que faciliti les coses. D'altra manera es produeix una «dispersió», encara que l'obra sigui ben dirigida.

20) —**Creus que la destinació d'una obra artística —és a dir, si l'obra només la pot comprar la burgesia— hi afecta la significació?**

—Tàpies creu que la destinació d'una obra a la llarga no afecta el seu missatge. Jo crec que sí. Pot passar que, quan les coses mudin, aquell missatge ja no tingui vigència. O que només esdevingui una curiositat històrica.

88) **Què és per tu l'avantguarda?**

—Del fet de viure intensament el present no en podem dir «avantguardisme». No m'agrada la paraula. Si per cas no hi ha avantguardistes sinó «reraguardistes».

19) —**Què representen per tu els gèneres dins l'art?**

—Un pur miralleig. Tot s'interfereix; no comprenc un poeta que es desentén de la música o de la pintura, ni un músic que ignori el fenomen poètic o un pintor que no llegeixi, etc. He dit moltes vegades que els gèneres són les cares d'una piràmide que s'ajunten al seu punt més alt. Són diferents maneres d'expressar una realitat única.

4) —**Què és Fregoli per tu?**

—També ho he repetit darrerament moltes vegades. Fregoli és el triomf de la metamorfosi; el campió de la sorpresa i de l'enginy; un precursor del surrealisme en el teatre. Representa el tot en l'u i el màxim en el mínim. Un bon programa per a un poeta. No oblidis que la poesia, com el teatre, és un art de síntesi.

56) —**Què representa el grup «Dau al Set» dins la teva biografia?**

—En un moment que la nostra cultura havia quedat

en un buit total, «Dau al Set» va recollir l'herència de la més avançada i la va projectar endavant. Va ser un pont entre el passat, el present i tot el tràfec que ha vingut després.

50) —**Creus que Freud, la psicoanàlisi, el subconscient són «necessaris» per al poeta?**

—Absolutament! Sempre ho he cregut així. Per no repetir-me et remeto al llibre d'en Coca.

41) —**De totes les teves col·laboracions amb artistes, quines creus més reeixides i per què?**

—Potser **Novel·la**, pensada per mi i realitzada conjuntament amb Tàpies. Va sortir l'any 1965. Actualment «Llibres del Mall» n'han tret una edició facsimil molt reeixida. Al «Diari de Mallorca» el poeta Josep Albertí n'ha fet un comentari molt intel·ligent.

16) —**T'has autocensurat al llarg de a teva producció? T'han censurat?**

—No m'he autocensurat mai. En canvi sí que m'han «censurat» sovint. Ara mateix al segon volum de **Poesia escènica** m'ha estat suprimida una obra sencera a més d'altres supressions parcials però empenyadors.

63) —**Què és per tu 1) el teatre 2) el cinema 3) la poesia visual 4) l'art conceptual i quines són d'aquestes eines les que creus més productores per al Brossa-poeta?**

—El teatre, el cinema, la poesia visual, l'art conceptual, etc., tot és fonamentalment poesia; diferents vehicles des d'on s'expressa el poeta: són codis que el poeta pot usar successivament segons les necessitats i les circumstàncies. El temps posa a mans del poeta un seguit de mitjans que ell no ha de desapropiar. L'art és una aventura. Esdevindrà «clàssic» el qui millor hagi sabut ésser de seu temps. Miró ho és. No es tracta, com creuen molts, d'imitar el grecs. Les mides, quan perden la intenció, són mortes.

29) —**Creus que el gènere novel·la pot ésser subvertit, emprat, manipulat pel poeta?**

—La novel·la, la crec un gènere d'un altre temps: és

GALERIA 19

Conquistador, 7 - Tel. 21 01 08

CIUTAT

TARDA SESSIÓ CONTÍNUA, 3'45

Jaume Fuster

PREMI DE NOVEL·LA CATALANA CIUTAT DE PALMA 1975.

D'una Barcelona derrotada de postguerra a un Hollywood creador de somnis, aquesta novel·la —o pel·lícula?— us farà conèixer de prop Humphrey Bogart, Lauren Bacall... i en Jaume.

edicions 62
Provença, 278 · Barcelona-8

tot el contrari d'un art de síntesi. Però sí que crec que pot ser manipulat per un creador (Joyce, Faulkner ho han fet). És clar que llavors no agrada als novel·listes... Personalment et diré que trobo a faltar a la novel·la un element líric que hauria de ser l'equivalent de la música a l'òpera. Això per dir-ho d'alguna manera concreta.

91) —**Com a poeta què opines de la «cançó»?**

—La facilitat personificada. Prima musicalment, anèmica de text, però amb un avantatge: dona bona consciència revolucionària sense fer res d'extern.

69) —**Consideres important la comunicació de l'artista amb el públic?**

—Quin públic? Aquí hi entra el perill de «dispersió» que dèiem. Recordem que davant les obres d'Ibsen, per exemple, el públic deia que allò no era teatre. O que Picasso era un misticador. O que Wagner era el vampir de l'òpera. L'autor que no sap per on tirar, sempre té el recurs de fer «el que vol el públic». És una manera d'amagar l'ou. Quan l'obra ja té una dinàmica pròpia, la comunicació amb el públic ja no té tanta urgència, perquè tard o d'hora el fet es produeix, forma part d'una evolució. Ho comprendràs si penses en la meua poesia.

10) —**Quin paper creus que poden fer els «artistes» (els «productors d'art») en aquest Congrés de Cultura dels Països Catalans que volem que sigui vertaderament «popular», o sia protagonitzat majoritàriament per les classes populars?**

—Ja hem parlat de la lluita per la llibertat encara no aconseguida. Crec que el Congrés de Cultura ha de donar preferència a problemes immediats del nostre poble més que no pas als temes d'erudició. Això ja vindrà.

2) —**Quines són les teves conviccions polítiques?**

—Com diu Pasolini: «El meu país és l'esquerra». Jo també ho subscriu. La dreta és un clos d'interessos. Quatre privilegiats que neixen, creixen i moren amb la

careta posada. Una reunió d'egoistes entestats a retardar el curs de la Història. Els defectes de l'esquerra són els mateixos de la Humanitat. Res: el futur és de l'esquerra.

11) **La teva religió és Budisme Hinayana; què és per tu?**

Una religió entranyable. T'ho dic jo que sóc descregut. Una antiga religió moderníssima. En el símbol de «déu» el creient (anava a dir el client) busca la sublimació dels seu jo. Psicològicament, un home que resa parla amb el seu propi jo. El budisme Hinayana fa la deïficació en l'home mateix. I aquesta autodeïficació l'efectua en la forma més profunda de l'anul·lació d'un mateix. És l'única religió atea que existeix.

99) **Per què no s'han fet edicions barates dels llibres de luxe que has fet?**

Com ja hem dit fins ara no s'ha produït el fet amb Novel·la. I ha estat possible gràcies a un esforç de gent jove i capacitada. Els editors de llibres de bibliòfil sempre ho prometen, però no es decideixen mai. També vull que quedi clar que els poemes que inclou en els llibres de bibliòfil que faig amb pintors (i que em permeten d'anar tirant) no pertanyen exclusivament a aquests llibres i tard o d'hora sempre acaben sortint en edicions corrents.

4) **El món de l'il·lusionisme, de la màgia, de l'ocultisme, t'interessa; com començares a endinsar-te en aquests fenòmens i com els veus ara?**

Sempre m'ha agradat la prestidigitació; és un fet avial. Recordo que de petit quedava bocabadat davant un il·lusionista o un transformista. Després he pogut comprovar que els jocs de mans tenen una gran afinitat amb la poesia. Són poemes en acció. D'altra banda, m'atreu l'inconegut. La vida és una paràbola oberta a l'inconegut. L'obra per fer em complau més que la feta.

Assistència Palmesana

amb el desig de
fomentar actes
culturals ofereix
cada dissabte
teatre o varietats

c/. Ramon Llull, 11
Tel. 21 12 28

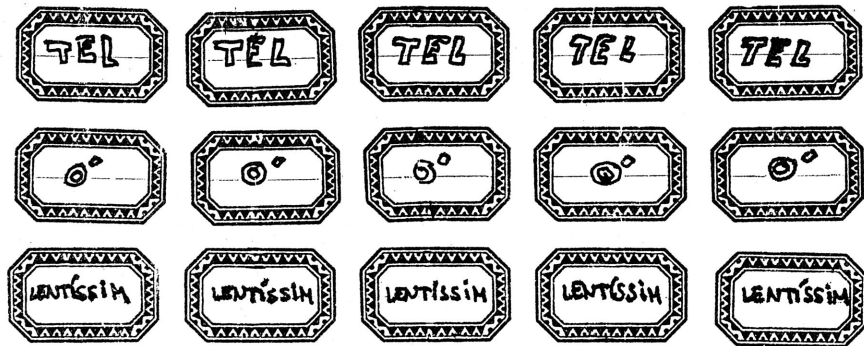
Ciutat de Mallorca

La numeració de les preguntes és inventada. Qualsevol semblança amb fets, accions, rondalles, màquines de ripuntar, associacions de veïnats de l'antigor o modernes és una coincidència i la llei és amiga dels transgressors.

TROS D'UNA CARTA
PER A JOAN BROSSA

...m'ensenyares —fugint de la ta-
laiòtica atmosfera de basarda, mort i
transcendentalisme— a investigar les
terratremolades, humils, engrillonades
i riquíssimes estances de les fora-
viles, les viles i les galàxies de la
llengua catalana mentre Fregoli, Ar-
lequí, Colombina i un Pierrot poli-

sexual —com jo— freguen el trespol
d'un llenç amb les inscripcions de
bilions de cossos que deixaren una
empremta esgrafiada a cada plec de
l'amor de les 2 8 7 6 5 2 3 4 2 1 taron-
ges les nombroses coloracions de les
quals són necessàries i suficients per
a fabricar una màquina de realitats
molt superior a les fórmules matemà-
tiques d'un món fuetejador: mil-i-tttt,
cap-illà-ssss i amb dinerpoder són
convertits per aparells d'escamoteig
en un armari de doble fons ple d'om-
bres xineses on a trapezi és la justí-
cia que fa la feina del transformisme:
seran metamorfitzats en fòssils d'un
museu zoològic on gràcies a un tra-
velling vora les vitrines lluent les
nines i els nins de darrera comunió
poden veure el degradat blau de les
opressions. Re...

L'Església nostra

El temps de Pasqua, que ara celebrem, m'ha suggerit una sèrie de reflexions sobre un tema que crec de punyent actualitat per a la nostra Església i que, per altra banda, no s'ha plantejat a fons de cara a les circumstàncies del nostre món, en procés constant de revisió i transformació, que fan que l'Església hi estigui consegüentment situada d'una forma distinta de com abans hi era present. Pasqua, almenys des del segle II, és la data escollida per «fer nous cristians», per celebrar els sagraments que la Tradició anomena «d'iniciació cristiana». ¿Com ho feim avui, tot això? ¿Com caldria replantejar-nos, ara i des del nostre món, tota la problemàtica d'incorporar nous membres a l'Església?

FER CRISTIANS AVUI

per Pere Llabrés

Bateig, confirmació, primera comunió

A nivell de carrer les preguntes se solen formular sobre la congruència o la incongruència de seguir batiat infants. Molts interrogants pesen també sobre la primera comunió dels nins de set a vuit anys: amb tot el seu acompanyament de festa social. La Confirmació, menys marcada socialment entre nosaltres, des de fa algun temps se sol retardar fins als quinze anys.

Sembla, doncs, que dos sagraments d'iniciació: baptisme i primera eucaristia ens han escapat de les mans, és a dir, de les mans d'una autèntica pastoral de fe, i estan mesclats amb fortíssimes pressions socials i familiars que els desorienten de la seva connexió i finalitat de fe cristiana.

Aleshores sembla que un nou intent pastoral vol carregar tot el pes d'una decisió personal per la fe en el sagrament de la Confirmació, celebrat quan l'adolescent o el jove té capacitat d'optar responsablement per la fe cristiana i per formar part de l'Església.

«Iniciar» adults

Ja fa temps que el problema de la Iniciació cristiana, avui, està plantejat. Però no s'entreveuen solucions concretes i més o menys generals, per ara, si bé algunes veus «profètiques» sovint ens fan recordar la urgència d'un replantejament. Alguns fets recents, que podríem anomenar «institucionals» o si voleu litúrgics o rituals, poden suscitar de nou la qüestió aportant-hi una certa llum. Em referesc a la publicació fresca, a Espanya, del Ritual de la Confirmació i de l'Orde de la Iniciació cristiana d'adults.

Aquest darrer Ritual ha estat acollit, des que es publicà en llatí l'any 1972, amb viu interès pels especialistes i crec que signifca una crida a redescobrir en la nostra Església el verdader i ple sentit de fer cristians, avui, de fer-hi, s'entén, homes adults.

Fer un cristià, incorporar-lo —subretxaix això— a una comunitat de creients en Jesucrist és un llarg procés: des de la simpatia per l'Evangeli i el primer contacte amb un grup de cristians, l'acceptació pel principi de la fe de la Bona Nova de la Salvació, el cateumenat, l'elecció o inscripció del nom per al baptisme, fins a la celebració dels tres sagraments de la Iniciació, la nit de Pasqua.

Fonamentalment aquest Ritual per adults té els següents mèrits: presentar tota la Iniciació cristiana en el seu ple rendiment i en la seva unitat d'un procés pre-sacramental que culmina en la celebració unitària dels tres sagraments, perllongats encara per la reflexió i vivència al llarg del temps pasqual; fer veure que la fe i la incorporació a l'Església és quelcom ben personal, responsable i comunitari que ha de ser viscut normalment per adults; mostrar que l'origen de tot esdeveniment cristià és la Pasqua del Senyor, que es fa nostra quan morim i ressuscitem pel baptisme, rebem l'Esperit en la Confirmació, i ens associam del pa de l'Alliberament i del calze de l'Aliança. La Iniciació cristiana d'adults sí que expressa plenament com avui cal fer cristians.

Protesta contra el bateig d'infants

Però... aquest no és, ni prou fer-hi, el cas freqüent en les nostres comunitats. ¿Ho hauria de ser, però?

De cada dia va creixent la protesta, encara més o menys elitista, en contra del bateig dels infants. Les veus s'alcen no des dels indiferents o allunyats —que aquests sí que volen, costi el que costi, el bateig dels seus fills— sinó més tost des dels grups de gent més sensible a la llibertat religiosa o a la llibertat humana en general, des de grups de militants cristians (sembla una contradicció però és així) i també de part d'aquells que abjuren, quan són adults, del catolicisme en el qual foren batiats (p. e. testimonis de Jehová).

Però també la protesta s'alça de part dels pastors. En el nostre país, una tímida pastoral de contenció al bateig indiscriminat d'infants es va introduir a partir de la publicació del nou Ritual postconciliar del baptisme d'infants, l'any 1970. De llavors ençà els fruits més palpables són aquests: una petició del bateig formulada més personalment per part dels pares, una certa preparació d'aquests (reunió a la parròquia), celebració comunitària (o col·lectiva?) del bateig. Arreu però ni això s'ha aconseguit: a Palma tothom sap que anant a la Seu es poden desfer de tots aquests entrebancs (?) que ara posen els capellans per batiar infants, i a nivell popular encara no s'ha pres consciència que demanar el bateig del fill suposa qualque cosa més que demanar una hora a la parròquia... Es a dir que sovint el bateig dels infants encara es dona sense aquelles garanties de fe (en la comunitat cristiana, en els pares i padrins, en la família, de cara a la futura educació) que exigeix precisament el nou Ritual.

I no vull dir que amb la tímida pastoral assajada fins ara: la reunió prèvia amb els pares, s'hagi enfrontat amb esperança d'èxit el problema. No, el problema resta.

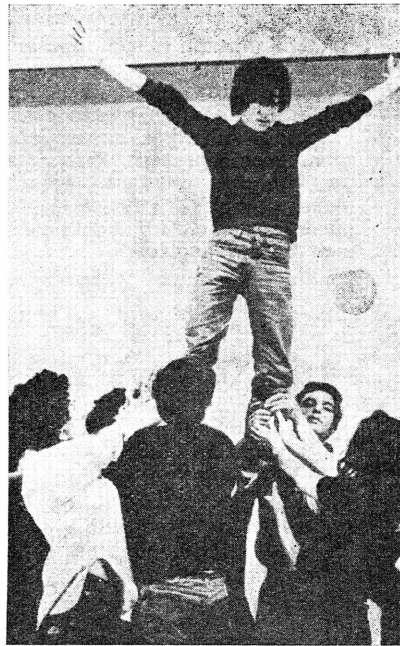
En efecte, podem tocar amb les mans que allò que se sol prometre en el paper o tàcitament a la reunió prèvia, o més solemnement a la celebració baptismal (renúncia, professió de fe), queda sovint en paper banyat. ¿Quants de pares només acudeixen a la parròquia pel bateig del nin? Després es desentenen completament de tota pràctica religiosa. Si el bateig d'infants arriba entre nosaltres gairebé a un cent per cent (queden fora només alguns estrangers residents i els testimonis de Jehová, a part del grupet de cristians no catòlics que batiem els infants a llur pròpia església) ¿quin tant per cent tenim, p. e., de participació a la missa dels diumenges? I consti que fins i tot la missa dominical podria ser criticada com a expressió personal i responsable de fe.

Replantejar el bateig d'infants

Seguim, doncs, batiant sense garanties sobre la futura educació cristiana del nin. Batiam sense una comunitat que aculli l'infant, en la qual els pares viuen i professen llur fe responsablement: no es dóna, per tant, en el bateig d'infants aquella «fe de l'Església» —no en teoria, sinó a la pràctica de la vivència personal i comunitària— en la qual (com diu el Ritual nou) són batians els infants.

Per això no és d'estranyar que, davant aquesta contradicció, s'alcin veus cada dia més freqüents sobre aquesta perpetuació d'una Església massificada, impersonal, gens comunitària, que es nodreix numèricament del bateig d'infants. És la pervivència d'una Església de Cristiandat, on la societat es confonia amb l'Església (tants de naixements, tants de batejos), quan històricament i sociològicament aquest tipus d'Església és morta o va morint per deixar pas a una Església, comunitat dels qui creuen en Crist personalment i responsablement. I consti que dins una comunitat d'aquest tipus es podria justificar el bateig d'infants.

És urgent, doncs, el replantejament del bateig d'infants, que no vindrà només de part dels pastors més sensibles de l'Església —cal reconèixer que la Jerarquia no s'ha enfrontat encara seriosament amb el problema— sinó també de part dels homes del nostre temps més sensibles a la llibertat humana. Crec que la caiguda del nacional-catolicisme que obrirà un camí de pluralisme polític i també religiós sens dubte podrà alleugerir el pes d'un cent per cent de batejos que corresponen a altres tants naixements. Supòs que els qui facin lliurement una opció política incompatible amb el cristianisme, els qui rebutgin l'educació cristiana dels in-

fants, ja no demanaran el bateig dels seus fills i, si el demanassin, se'ls hauria de fer veure el contra-sentit de la seva petició, així com a tots aquells, el comportament dels quals sigui notòriament contrari a la renúncia i a la professió de fe que s'exigeix als pares abans del bateig de llurs fills. Cal fer notar aquí que el bateig no requereix un sentiment religiós difús o una fe qualsevol: sinó la que es concreta en l'esmentada professió anterior al bateig i que venia a concloure tot el catecumenat i que era expressada precisament, en l'antic baptisme d'adults, en el mateix moment de la immersió baptismal.

No es tracta, doncs, d'excloure el bateig d'infants; però és urgent re-situar-lo dins el seu marc normal d'una fe de l'Església i dels pares. Per això la primera passa serà l'esforç

per enfrontar els pares amb la seva pròpia llibertat, desmitificant uns llims que mai han estat ensenyats pel Magisteri dogmàtic de l'Església i no vinculat a una celebració sacramental l'exclusiva de la salvació dels nins. I, sobretot, és urgent la tasca de presentar i construir un nou tipus d'Església, més comunió de creients enmig del món, i no un món cristianitzat per uns ritus de pas que van marcant el naixement, adolescència, casament i mort, i que poc o gens influeixen en una vida-testimoni, pròpia dels creients en Jesucrist.

S'imposa, doncs, una Pastoral de fe: que presenti, abans de tot, la fe com la suprema i constant decisió del cristià, en els sacraments i després d'ells: de tal forma que si la fe mor o queda adormida, el sacrament del bateig no es retira —perquè Déu mai nega el que ha donat, i el sacrament és abans de tot un do de Déu, més decisiu que el nostre amor o el nostre pecat— però el bateig resta infructuós, no actua. I això és molt vàlid per arribar a entendre què passa quan un infant, batiat amb totes les garanties, en arribar a la joventut i a la maduresa viu com si no estigués batiat, i això també desmitifica un apreci quasi màgic del bateig per part dels pares que sí volen que el seu nin rebi el baptisme però que després giren l'esquena als seus deures d'educar el fill en la fe.

Per altra banda, ja hem al·ludit a la primera comunió, que hauria de ser la culminació de la Iniciació cristiana i que, per no estar situada sovint dins un clima familiar de fe i de participació dominical a l'Eucaristia (¿quin sentit té demanar la primera comunió del fill de part dels pares que mai van a missa?) i per anar enrevoltada d'un sarau impressionant de festa social, ha perdut aquest caràcter personalitzador respecte de la fe del nin, que podria ja ésser conscient de la seva adhesió a Crist i a l'Església.

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

Angela

MERCERIA

Randes - Cintes

Botons - Corbates

Especialitat en articles de modisteria

R. Muntaner, 40 - Tel. 29 37 67

Jaume II, 33 - Tel. 21 14 24 CIUTAT

*La Confirmació
¿única personalització
dins la Iniciació cristiana?*

Ens resta un altre sacrament d'Iniciació: la Confirmació. Teològicament sempre s'ha relacionat amb el do de l'Esperit Sant. Avui, diuen que per motius pastorals, es vol situar fins i tot després de la primera comunió (7-8 anys) per celebrar-lo cap als 15 anys. De fet, en la Confirmació «es concentra des de fa alguns anys la màxima atenció de sacerdots, catequistes i educadors, fins al punt de considerar-la quasi exclusivament com l'únic sacrament d'iniciació en el qual el creient personalitza la seva fe i la seva pertinença a l'Església», diu el Cardenal Jubany, en la presentació del nou Ritual a les diòcesis d'Espanya.

Aquesta opció per l'edat i la situació de la Confirmació té els seus inconvenients de tipus teològic, litúrgic, pastoral i ecumènic. No s'acaba de veure com d'aquell gest (imposició de mans, crismació) que en la Iniciació cristiana significa el do de l'Esperit per subretxar que naixem de l'aigua i de l'Esperit, que el baptisme de Crist és el baptisme en l'Esperit (d'aquí que la Confirmació sigui el complement del bateig), se'n faci un super-sacrament, separat, superior pel que sembla a la mateixa Eucaristia, que sempre ha estat considerada la culminació de la Iniciació cristiana. Per no entrar en altres arguments, en vull exposar un de tipus pràctic:

si només alguns dels adolescents o joves que ja han estat batiats i han fet la primera comunió, són confirmats, aquells que han passat per un curset de personalització de fe, ¿no volem que el sacrament de l'Esperit faci una casta de cristians superiors introduint una novetat radical en la història de l'Església? ¿Seguim admetent a l'Eucaristia i al Matrimoni eclesial aquells que no són confirmats? ¿Com ho podem fer si suposam que els no confirmats no han personalitzat la seva fe? ¿Com pot l'Església privar d'un gest sacramental, el de l'Esperit en la Iniciació, aquells que batia i admet a la primera Eucaristia?

*El problema de fons
i de conjunt*

El problema, doncs, em sembla que no s'ha de concentrar ni molt menys en la Confirmació, quant a la personalització de la fe en la Iniciació cristiana. El problema és de conjunt. En primer lloc, rau en la identitat que l'Església té d'ella mateixa, de la seva presència en el món, de la seva consciència en aquest pas d'una Església massiva, de Cristiandat, confusa amb la societat mateixa, a una Església-comunitat que té prou cura en l'admissió de nous membres, que vol iniciar de veres cristians personals i responsables (nins en el si d'una comunitat-família cristiana, joves o adults personalment responsables) donant-los la nova vida de Crist per l'aigua que ens

fa renéixer, per l'Esperit, pel pa i el calze de l'Eucaristia, però que abans els vol transmetre el missatge de l'Evangelí (pastoral missionera, evangelitzadora) que ens dona la fe com a do de Déu, que lliurement i personalment —recordem-ho sempre— ha de ser acceptada per l'home conscient que així esdevé cristià.

Crec, per acabar, que el problema d'avui, de fer cristians, no se centra simplement en l'edat en què cal donar els sacraments d'Iniciació. Aquests no tenen edat: la fe, sí que ha de correspondre a una edat, la fe en la qual són rebuts els sacraments. Part damunt l'apreci als sacraments (sovint desconnectats de la fe, presos com quelcom màgic en una pastoral sacramentalista), cal subretxar el valor de la fe que ens fa actualment cristians, que fa que ara siguin vius en nosaltres els sacraments de la Iniciació —baptisme, confirmació— i ens fa participar de l'Eucaristia que, en repetir-se, referma i actualitza sempre la nostra Iniciació cristiana: i tot en el si d'una comunitat, l'Església local i universal, que és sacrament de salvació per a tothom i és llevat, sal i llum del Regne de Déu en el món, que està en el món però que no és del món —perquè no combrega amb el seu pecat—, que ha estat enviada a salvar el món i no a condemnar-lo.

PERE LLABRÉS I MARTORELL

ESTÀ FENT-SE LA TERCERA EDICIÓ DEL GRAN

DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR

L'obra més extensa i documentada de la lexicografia hispànica, i obra feta a Mallorca.

Cada nova reimpressió resulta més costosa, i el preu de venda més alt.

ADQUIRIU EL DICCIONARI ARA MATEIX, I FAREU UNA BONA INVERSIÓ.

EDITORIAL MOLL: Torre de l'Amor, 6 A. Palma.

Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 5.

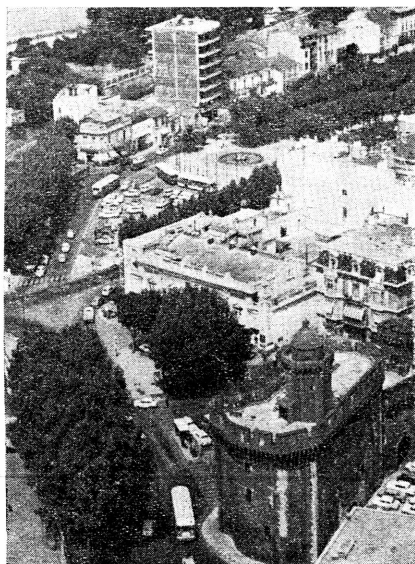
Vers la història

I Encontre de ciències humanes i socials dels Països Catalans a Perpinyà

per Gregori Mir

Organitzat per les entitats **Fondation Internationale d'Études Historiques et Sociales sur la Guerre Civile d'Espagne de 1936-1939**, el **Centre Pluridisciplinari d'Estudis Catalans** i la **Fundació Jaume Bofill**, els dies 19, 20 i 21 de Març passats, es celebrà el 1er. Encontre que intitula aquesta crònica. Moments abans de la inauguració, irònicament vaig dir a Antoni-Lluc Ferrer que l'acte em semblava «renaixentista», encara. Es a dir, descobriment de persones, treballs i fets que en qualsevol país normalitzat no tindrien sentit; però els jocs florals restaren ben lluny, com era d'esperar. Es tractava de situar els grans problemes que avui preocupen als estudiosos i especialistes dels Països Catalans a partir d'una visió unitària i des d'una ampla perspectiva ideològica. Era clar que en dos dies no hi hauria temps per aprofundir els temes proposats. De fet, la celebració de l'Encontre ja era positiu i el plantejament dels problemes a un nivell rigorós, necessari. En una àrea tan llenegadissa com és la de les ciències humanes i socials voler arribar ràpidament a conclusions satisfactòries només pot caber en mentalitats ximpls i/o dogmàtiques. D'altra banda, era inevitable la «poli-tització» —en el sentit més ample i amable del terme— de les ponències. Sobretot en els diàlegs posteriors a les ponències, es va manifestar la necessitat que la teoria tenguí un sentit per a la pràctica. En definitiva es tractava, en la seva part més fonamental, d'iniciar un gran debat sobre la nostra identitat nacional a partir dels coneixements teòrics actuals. I un debat d'aquesta casta no pot ésser mai neutre. Un pretés objectivisme en aquest cas seria infantil, aposta allò que s'ha d'exigir en aquests casos és rigor en l'aportació, en la ponència o comunicació. I cal dir que no en mancà gens, de rigor. La «serietat acadèmica» fou ben compatible amb l'espontaneïtat dels diàlegs, malgrat hi hagués algú que encara no ha entès que el diàleg implica pluralitat d'interlocutors.

La ponència inaugural estigué a càrrec de Pierre Vilar, el qual no

pogué assistir-hi per malaurades raons personals. Com era d'esperar, la seva aportació fou molt important de cara a una nova metodologia del fet nacional. Val la pena reproduir una part de la seva comunicació escrita: «Personalment **tendeixo a repensar** (el subrallat és meu) el que ja he escrit en altre temps, però en unes direccions noves: Passar de la Catalunya definida sobretot com el Principat i el lloc del «catalanisme» clàssic, a la Catalunya definida més amplament pels Països Catalans com un fet de llarga durada en via d'una represa de consciència «per si», València, les Illes i Catalunya Nord inclosos; **fet recent, en via de formació**, que cal estudiar com a tal en els seus factors, les seves forces i les seves febleses». Que Pierre Vilar, de la Sorbona estant, s'hagi plantejat el fet dels Països Catalans com un **fet de llarga durada en via de formació**, pot ser decisiu de cara a obrir les portes a noves teories sobre el fet nacional català.

Em seria molt difícil citar totes les ponències i comunicacions que s'han

de considerar importants. Potser s'hauria de fer una classificació prèvia: la **comunicació** fruit de la recerca i que aporta elements desconeguts o poc coneguts sobre determinats problemes; i la **ponència**, feta i pensada per crear problemes teòrics. Entre aquestes darreres sens dubte la que més ens pot interessar és la que firmaren Ernest Lluch, Eugeni Giral, Josep M. Carreras i Francesc Roca sobre «Nacionalitat i regionalitat als Països Catalans: estructures territorials i ideologia». Fou un intent d'anàlisi global dels Països Catalans a partir de noves teories sobre el fet nacional. Jordi Solé Tura va fer una ponència que em semblà molt evolucionada respecte als seus primers estudis sobre la burgesia i el catalanisme. La seva ponència va provocar fortes contestacions per part de representants del País Valencià. La de Joaquim Molas, Josep Termes, Alfons Cucó, Rafel Ribó, cada una d'elles en la seva especialitat, potser foren les que més cridaren l'atenció. Joan Becat, del Rosselló, ens parlà d'un tema que no per conegut deixa de ser important de cara a la realitat futura: el paper decisiu de la comarca de Barcelona respecte de l'àrea econòmica que va més enllà de les fronteres nacionals i administratives. Si el dinamisme econòmic català es manté, el Rosselló, per raons de pura necessitat, tornarà a caure dins la influència catalana.

Quant a nosaltres, Andreu Murillo va fer una brillant comunicació sobre Menorca: «Els intents de descentralització d'una població minoritària dins d'una província» (Problemàtica d'una població minoritària dins d'una província pluriinsular), que va interessar molt per quant es deslligava la problemàtica menorquina de la mallorquina, o dit d'una altra manera: Menorca té els seus problemes específics que el fet administratiu provincial han englobat dins la realitat mallorquina. Fou una llàstima que no vingués ningú d'Eivissa, així com més comunicacions de les Illes, car actualment hi ha especialistes més que preparats per donar a conèixer trossos de la realitat passada i present.

A mi se m'encarregà una ponència sobre el fet nacional a Mallorca, degut, potser, als meus estudis sobre el mallorquinisme polític. Vaig intentar explicar que la dinàmica nacional mallorquina de bell antuvi que es planteja el problema és per regla general clarament integradora d'una realitat superior —Països Catalans— malgrat que per causa de l'existència de l'Estat la forma política autònoma típica de Mallorca hagués estat el federalisme. Foren els grups tradicionals, conservadors i/o reaccionaris els que sempre s'han oposat a aquella integració. Vaig definir la realitat dels Països Catalans com una **nacionalitat o nació funcionalment disgregada**, és a dir, que històricament encara no ha trobat la integració a partir dels eixos bàsics que expliquen una comunitat nacionalment integrada, els principals dels quals serien els econòmics, culturals i polítics. Els interessos econòmics dels grups dirigents i la relació de forces d'aquesta amb els que controlen l'Estat serien les principals causes d'aquell no retrobament i no, com s'ha dit, un anticatalanisme mallorquí, fantasma inventat per aquells grups —molt semblant amb els dels xuetes— per així tenir un control absolut sobre les classes populars. Per a mi és molt simptomàtic que a les forces progressistes mallorquines a partir del XIX fins l'any 1936 no els hi repugni el fet d'una única nacionalitat integradora de tots els Països Catalans. Més encara: l'actitud teòrica per a mi més interessant durant la II República és la d'Alexandre Jaume, principal teòric del P.S.O.E. mallorquí. En Jaume sempre va entendre a Mallorca en funció del dinamisme nacional dels Països Catalans: «Som catalans i la causa catalana és la nostra causa...» són paraules seves en una època en què les paraules tenien

el sentit de l'esperança. Això no vol dir que la personalitat mallorquina quedi anul·lada. En tot cas seria tot el contrari: precisament totes les potencialitats d'aquella personalitat només es poden entendre dins la dinàmica d'uns Països Catalans inter-relacionats i amb garanties de supervivència. (1)

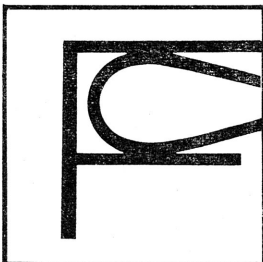
Un aspecte molt important de l'Encontre fou l'aportació dels representants d'altres entitats nacionals europees. De particular interès fou la ponència de Tom Nairn sobre la problemàtica nacional escocesa (¿serà Escòcia la primera nació independent d'Europa des de 1922 en què ho fou Irlanda?). La del representant del País Basc tingué molt d'interès, malgrat que em semblàs molt lluny de la nostra problemàtica. Crec que és interessant dir que tots els representants estrangers coincidiren en donar molta importància a la realitat nacional catalana, car tot el que aquí es faci és observat i mirat per molta gent que ja no acaba d'acceptar l'actual organització dels estats europeus: la perspectiva d'una Europa dels Pobles és molt més creadora i suggestiva que no la dels vells o envellits estats nacionals; però no s'hauria de caure en l'infantilisme de deixar-ho tot per demà. La primera passa haurà d'ésser la transformació dels estats, contràriament s'està en el perill de l'utopisme.

Com el lector haurà pogut endevinar l'Encontre va incidir sobre molts d'aspectes que de cada dia preocupen a més amplis sectors dels nostres ciutadans. No fou un acte renaixentista encarat al passat: fou un acte d'ara, per ara i pel futur. Potser la prova d'aquest interès fou que la ponència que congregà més gent va ésser la dedicada a la **Dinàmica dels Països Catalans**, presidida pel professor Barto-

meu Barceló, el qual em digué —i així ha sortit publicat als diaris de Barcelona— que intentaria organitzar el segon Encontre a Ciutat de Mallorca. En Climent Garau, que també hi assistí, va dir-me que l'Obra Cultural Balear col·laboraria en fer possible aquest segon Encontre. Entre els mallorquins que hi assistiren —no crec que arribàssim a trenta— coincidirem que seria molt útil per Mallorca, per les Illes, la seva celebració, no sols de cara a l'alta funcionalitat de la Universitat mallorquina, sino també per plantejar-nos els mallorquins a partir de la nostra realitat social el futur, el nostre futur. Sens dubte tot el que es pugui fer en aquest sentit és tremendament positiu i progressista.

(1). Na Bel Moll no estigué gens d'acord amb el meu parlament i en Sebastià Serra me'l contestà fonamentant la seva argumentació en que el meu treball era més que res una visió cultural-lingüística i que m'havia oblidat de parlar de la important qüestió de les formacions socials mallorquines i les representacions que aquestes es feren del fet nacional mallorquí. Esper que aviat surti publicada la meua ponència —feta per durar una hora i només vaig tenir vint minuts— i Na Bel Moll sigui un poc més indulgent, i en Sebastià Serra comprovi que precisament vaig intentar fugir del tòpic renaixentista que només té en compte la realitat cultural-lingüística, però sense menysprear-la, és clar. En tot cas som molts els que esperem que els especialistes de la història contemporània mallorquina publiquin els seus treballs de cara a aprofundir les síntesis que ara hem de fer amb pocs coneixements objectius i sí amb molta d'intuïció, la qual, en definitiva, també pot ser vàlida per interpretar la realitat.

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugenia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

LA PERDURABLE CRISI DEL CINEMA

La premeditada transcendència i abstracta significació que s'intenta donar des d'uns caires estrictament utòpics a l'oficialment no gens clarificada encara diferència entre erotisme i pornografia és el mòbil a partir del qual la censura cinematogràfica espanyola estableix la seva normativa absolutista i condicionadora, fugint de tot caire normalitzador de la situació regressiva en què es troba el cinema al país, i subratllant al mateix temps una demagògia nefastament derrotista que no fa més que accentuar la crisi que pateix la indústria cinematogràfica, fet aquest que repercuteix directament en el cinèfil que, cada dia més, veu closos els camins de la comprensió, de la llibertat i de la dignitat cinematogràfiques.

Encarats a aquesta normativa establerta per la censura oficial en la qual semblen prevaler més que mai la mitificació d'una conducta irreverent i la irreal conservació d'uns valors diguem-ne morals, injustificant-los a través de dues paraules tan convencionals com són erotisme i pornografia que evidencien, en tota la seva amplíssima causa gramatical, una arma amb la qual no es poden sospesar unes característiques cinematogràfiques concretes, però sí establir, o **fer llei**, uns criteris particulars de defensa oficial envers la nul·la possibilitat de defensa de l'espectador, la realitat induïx a la confusió més reaccionària. De fet, aquí ja no es tracta d'imposar unes severes autodeterminacions al cinema com a art, sinó fer obligatòria una normativa rebutjadora de tot espècimen democràtic, assentant precedents en la discriminatòria cursileria d'uns estatuts impossibles d'acceptar per qualsevol persona civilitzada. És clar que l'element estrictament polític preval part damunt de tota possible conseqüència artística. Però la Direcció General de Cinematografia s'ha mostrat fins i tot en aquest punt tan descaradament confusa que, ara mateix, resulta del tot impossible poder aconseguir uns elements específics definidors de la conducta censorial envers el cinema com a medi d'expressió.

Així i tot, des que el primer govern de la Monarquia —que ha mantingut a Rogelio Díez Alonso com a Director General de Cinematografia des del seu nomenament per Pío Cabanillas, aleshores Ministre d'Informació i Turisme— va atorgar un cert, minúscul, marge de llibertat d'expressió, s'ha vingut accentuant en la nostra cinematografia —sobretot per les descomunals restriccions hagudes fins a aquella data— l'element eròtic, que

ha sobresortit part damunt tots els estils i modismes amb totes les seves repercussions, simbolitzant en certa manera una obertura marcadament nihilista. No ha ocorregut el mateix, però, amb el cinema acusadament polític, encara que prevalguesin uns idèntics i confusionistes estats, evidenciant així que la mà ferrenya de la censura provoca encara distincions, consentint al cinema com a mitjà d'evasió, però no mostrant-se massa interessada en l'anàlisi concreta de qualsevol postura social o política tractada seriosament pels nostres intel·lectuals.

No és un fet aïllat que films tan acusadament polítics com **Las largas vacaciones del 36**, de Jaume Camino, s'hagi topat amb tants de problemes administratius al moment de la seva realització; encara que un film com «Las protegidas» —en el qual es condensen tots els elements eròtics i inclús alguns certament pornogràfics— s'hagi topat amb menys dificultats que d'altres, tot i tenint en compte la imposició forçosa d'un **final feliz** moldejat segons una més que suposable condició **aconsellada** per la censura. És indubtable que l'oficialment **difícil** distinció entre erotisme i pornografia és el joc que estableix la censura per apagar la possibilitat d'acceptació d'un cinema **natural**, a la vegada que subratlla una normativa inquisitorial amb la qual poder actuar amb seguretat i fermesa.

UNA FALSA OBERTURA

La normalització cinematogràfica no es troba ni mínimament embastada: prevalen unes idèntiques restriccions. Així i tot, però, cal tenir en compte un fet vagament positiu: la recent aprovació per la Junta de Censura de la Direcció General de Cinematografia d'uns determinants films alhora prohibits i que en un moment anunciador d'una esperançadora obertura deixaren bocabadats inclús els més reaccionaris. Uns títols molt suggestius, sobretot molt significatius que repercuteixen enormement dins el panorama cinematogràfic nacional per haver estat pedra de toc en múltiples ocasions definidores d'actituds estatals. Era, al fons, la continuació del joc establert, amb un parèntesi que no ha fet sinó deixar més embullades les coses, tota vegada que s'ha accentuat una evident marginació. **La naranja mecánica**, de Stanley Kubrick; **El conformista**, de Bernardo Bertolucci; **La caída de los dioses**, de Luchino Visconti; **Pocilga**, de Pier Paolo Pasolini; **Easy Rider**, de Dennis Hopper; **El silencio**, de Ingmar Bergman; **Cowboy de Medianoche**, de John Schlesinger, etc., films tots ells assentats en una mitologia particular del cinèfil nacional, venien a anunciar l'inici d'una imperiosa normalització cinematogràfica. Els empresaris eren els qui, en aquest cas concret, més empenyen. L'assistència d'espectadors disminuïa considerablement dia a dia i era necessari cercar remeis d'urgència. Per altra banda, però, existien aiximateix els nombrosos problemes amb què es topaven els productors, els quals no podien dur a terme lliurement els seus propòsits, a la vegada que es veïen més condicionat que la producció estrangera que ens arribava, a la qual li eren permeses més coses que no a ella. La cinematografia nacional s'aficava en una situació desesperada en tots els aspectes. Atorgar una certa llibertat a uns determinats films vagament eròtics, era la part esquemàtica del joc, que podia actuar com a factor remunerador tant a productors com a exhibidors cinematogràfics. Hi sortí guanyant el cinema netament comercial, gens profund en el seu esquema ni revelador de cap inquietud, però que tenia al seu favor una arma de doble fil consistent en posar en pràctica unes formes eròtico-visuales com a símbol d'obertura cinematogràfica. La realitat, però, era una cosa ben distinta.

UNA PROGRAMACIÓ ENDARRERIDA

He anomenat els títols d'uns films determinats que, almenys, han justificat una preocupació i l'evidència d'u-

na requerida normalització. El cinema, potser és l'art que està avui més de moda i, per tant, s'ha de viure al dia, abans que passi de moda. Visionar un film al cap d'uns anys de la seva realització el fa conèixer malament en la majoria de casos al restar decantat d'un moment històric. I, desconèixer-lo, obliga quasi sempre al cinèfil a ignorar uns moviments cinematogràfics que bateguen dins el món, obligant-lo a no poder-hi participar. El cinèfil nacional és un profund desconexedor d'una llarguíssima part de la cinematografia mundial, sobretot de l'obra de realitzadors solvents amb una obra ben valuosa que fins ara li ha estat negada. No parlaré del cinema de consum, tan abundant a qualsevol país capitalista, sobretot perquè això obligaria a caure en uns tòpics, crec que innecessaris d'analitzar. Em referiré, però, a unes obres determinades, testimonials i reveladores que, al cap de varis lustres de la seva producció encara no han pogut ésser visionats aquí: testimoni evidenciador d'aquesta anormalitat que patim.

¿Es pot conèixer a fons un realitzador com Luis Buñuel si no s'han visionat dues obres tan elementals en la seva filmografia com són **Viridiana** y **La Voie Lactée**? Sé ben cert que no. I el mateix ocorre amb molts d'altres cineastes, com Pasolini, per exemple, de qui es desconeix aquí més d'un seixanta per cent de la seva filmografia. Obres tan significatives com **La dolce vita**, de Federico Fellini; **The great dictator**, de Charles Chaplin; **La grande bouffe**, de Marco Ferreri; **Le souffle au coeur**, de Louis Malle; **Le dernier tango a Paris**, de Bernardo Bertolucci, etc. tampoc no han pogut ésser projectades a les pantalles espanyoles. De Ken Russell es desconeix la seva obra més elemental. I d'autors espanyols —al marge de Buñuel— en resten encara prohibides les seves últimes obres: **Grandeur nature**, de Luis Garcia Berlanga; **Canciones para después de la guerra**, de Basilio Martín Patino; **Liberxina 70**, de Carlos Durán; **Sexperiencias**, de José

Maria Nunes, etc. Podriem parlar evidentment de moltíssims altres autors nacionals i estrangers, allargant la llista de films prohibits fins a l'infinit, on encara es podria perllongar amb altres films insubstancials, o ocasionals, que formen el paquet del cinema de consum, també imprescindible a qualsevol cinematografia. Val més, però, deixar-lo anotat, tot prosseguint l'esperança.

La **moda** del cinema de moda l'ha viscuda molt malament el cinèfil nacional. Films tan nets de culpa com **Love Story** —que desencadenaren una abundant campanya publicitària— foren projectats aquí molts anys després de la seva realització, quan el tro significatiu de la seva aparició en el mercat ja restava apagat. D'altres no han arribat encara, tenint un difícil accés en les circumstàncies actuals. Tal és el cas del cinema anomenat erotisme de luxe, que avui ha fet rompre tots els motllos del cinema comercial honest: **Emmanuelle** i **Histoire d'O**, ambues del realitzador francès Just Jaeckin.

A tot això hi podríem afegir la continuada anormalitat en què es troba el fet cinematogràfic, i els múltiples factors que impossibiliten als productors i als realitzadors a desenvolupar lliurement la seva idea. El que fa, tot plegat, que el cinema sigui un art terriblement condicionat i mal conegut pel cinèfil nacional, distanciat com qui més de la viva realitat cinematogràfica que batega dins el món.

L'ESPERANÇA RECUPERABLE

Les esperances de normalització nascudes amb l'inici d'aquest any han caigut de sobte en terra i perilla una recessió que podria afectar seriosament a la indústria cinematogràfica nacional si no s'aclareix d'una vegada la postura de la junta de censura o, en el millor dels casos, si no s'aprova la Llei de Cinema, avui ja en mans del Consell Superior de Cinematografia per a una pròxima aprovació a les Corts. El cinema revelador, testimo-

nial, s'ha vist altre cop restret; així Carlos Durán ha vist prohibit totalment el seu projecte de realitzar un film inspirat en el llibre d'Eduardo de Guzmán **La muerte de la esperanza**. I en el que atany al cinema-eròtic-comercial, que s'intenta imposar com a remei d'urgència de tantes fallides hagudes entre productors, sembla que ha sofert lamentables obstacles que han impossibilitat la lliure visió d'alguns d'aquests films, accentuant-se també la rigorosa presència de la dràstica tisora.

El cinèfil mallorquí que en aquests darrers mesos ha pogut veure i jutjar uns films determinats, films reveladors d'un joc oficial escambiat amb premeditada conclusió, és conscient d'aquest desgavell preocupador, i com a tal no s'ha escandalitzat gens ni mica davant aquesta confusa obertura amb la qual se'ns ha volgut rentar els ulls de l'esperança. Sinó que s'ha trobat més a pler. Evidentment seria lamentable que tots aquests títols, importantíssims, que hem tingut ocasió de visionar darrerament ens vessin de cop sec enmarcats en una llista conclosa. Si hem tingut la desgràcia de conèixer malament —al ser-nos la majoria d'ells oferts molts anys després de la seva producció— films tan importants i trascendentals com els anomenats anteriorment, hem d'admetre que almenys s'ha iniciat, encara que molt tímidament i amb unes òbvies reserves, un procés normalitzador. Ara el que em sembla estrictament necessari és no rompre el fil, a fi que, dia a dia, puguem tenir ocasió de recuperar tots aquells films que fins ara ens són negats i, el que és més important encara, que puguem viure al dia el cinema que es fa, amb plena consciència de la nostra conducta. També està en les nostres mans una possible normalització del nostre panorama cinematogràfic. Mostrant-nos conformats amb el present significa, al meu entendre, subratllar una pròxima recessió. Ens resta, encara, molt de camí per córrer.

DAMIA HUGUET

4CATS
galeria d'art

C/ San Sebastian, 7
Tel. 226493 Palma

JOAN BROSSA

poesia visual

5 - 22 maig

MANEL VALLS

24 maig

JOAN MIRÓ

14 juny

ART

CONVERSA AMB: SARA GIBERT

Tot i la seva procedència del Principat, Sara Gibert i Humet es lliga molt estretament a les innovacions que somouen les aigües, fins fa ben poc estancades, de l'art a Mallorca. La seva participació a fites tan remarcables de la nostra dinàmica artística com Ensenya—1 i «Neon de Suro» justifica la seva presència en aquesta secció destinada —ara com ara— a oferir un dossier informatiu dels protagonistes actius de la plàstica mallorquina d'avui. A la galeria Quatre Gats, on féu la seva primera exposició individual entre el 15 de març i el 3 d'abril, recollirem les declaracions d'una artista que si bé no ens pertany plenament, tampoc no és ja estranya a la nostra circumstància illenca.

FAMÍLIA. ESTUDIS.

Vaig néixer el 20 de setembre de 1948 a les Fonts de Terrassa, un poble bonic, sense ajuntament. El pare —morí quan jo tenia uns quatre anys— procedia d'una família obrera terrassenca, però féu molts de cèntims amb representacions de maquinària i, després, comprà terrenys i cases. Es casà, ja molt major, amb la mare, una senyoreta molt bé. Nosaltres vivíem a Barcelona —barriada de Sant Gervasi— i, a l'estiu, ens traslladàvem a les Fonts de Terrassa. Vaig fer els estudis amb les Dames Negres, unes monges de les més disciplinades de Barcelona. Acabat el batxillerat, dubtava entre una cosa de tipus humanitari —influència de les monges— i entrar a Sant Jordi. Havia anat a Massana, però només hi feia dibuixos sense establir contacte amb ningú. Em suspengueren el Preu i el vaig deixar penjat perquè no l'exigien per entrar a Sant Jordi.

L'ingrés a Sant Jordi vaig passar-lo per xamba, tot i que no havia fet res de res. Quan hi vaig entrar estava d'un peix enorme en referències artís-

tiques: a tot estirar sabia qui era Renoir, però no coneixia Gauguin, Toulouse-Lautrec... De Miró no vaig empassar-me obra fins a la gran exposició que se li féu en complir els vuitanta anys. En contrapartida, em semblava molt normal l'existència d'un art abstracte: si les idees eren abstractes, perquè l'art no ho podia esser? Sant Jordi fou, però, una decepció total. Jo era una noia arrauxada i a l'Escola vaig topar amb un ambient no gens bohemí ni obert. Després del segon curs vaig decidir que havia après prou de les lliçons acadèmiques i vaig pensar: «Has de veure si serveixes o no per a fer alguna cosa pròpia». I ho vaig començar a fer gràcies que, a tercer curs, hi havia Muxart i Coll que no t'interferien i et deixaven seguir el teu camí. Muxart era —i és encara— un entusiasmada de Francis Bacon, artista que a mi m'interessà, si bé no per a treballar dins un estil semblant.

EXPRESSIONISME. ART I ESTRUCTURES.

A Sant Jordi vaig conèixer Steva Terrades, que m'ajudà molt. Anàvem

NEON de SURO

EDITORIA SATECAL, S.A. - VIA ROMA, 27 - PUEBLO MONOGRAFICO DE HUELGAZCO - AUTOR: SARA GIBERT - (INT. LEG. Nº 79.841 - 1974)

JUEGO DE SITUACIONES Y LIMITES

derecho — atrás — delante — detrás

DERECHO

DELANTE

DERECHO

DELANTE

DERECHO

DELANTE

DERECHO

DELANTE

DERECHO

DELANTE

DERECHO

INSTRUCCIONES
cortar
doblar

ESQUINA
INTERIOR
DIRECCION

LIMITE INTERIOR

a la biblioteca i vèim làmines de Gauguin —li agradava ferm— i em feia adonar d'aquells colors. Ell, el seu germà Andreu, Marcelino Grande i algun altre company formaven una mena de grup i eren uns bèsties criticant sense contemplacions. Aquelles crítiques —llavors la crítica m'afectava prou més que no ara— em foren ben útils per rompre amb un art anacrònic i evolucionar. Aleshores jo havia descobert un munt d'artistes i volia posar colors i com més nets millor: el resultat eren uns veritaders mapes. M'interessà el Pop Art, però no massa. M'anaven Jim Dine, Claes Oldenburg —amb les seves coses toves—, Allan Kaprow —especialment per tot allò dels happenings—, etc. Després dels meus mapes de colors i altres birries vaig passar a un cert expressionisme, una mena d'action painting: em concentrava, anava a la tela i... plaf! Els colorins se n'anaren en orri i vaig limitar-me gairebé al blanc i negre. I com que no volia que tot el quadre fos oli, emprava també carbó, pastel... Sabia de les teories de Jackson Pollock: el quadre és una plaça de toros on l'artista es fot i és tot el seu cos

que treballa. Però Pollock era massa pasta. Fet i fet, jo no sabia què pintar i me'n sortia concentrant-me i llençant-me a fer tot seguit. Eren obres sempre figuratives: un foll, un sargent, un repartidor de diaris...

Després d'això expressionista vaig fer una cosa diguem-ne sexual. Posades dues o tres teles i una meca de cucs s'hi ficaven entre i entre. Ho trobava sexual perquè les juntes de les teles feien una mena de boca per on penetraven els cucs. Finalment els cucs se n'anaren a pondre i vaig quedar-me amb les teles i la seva pròpia problemàtica. Frank Stella deia que allò que hi ha pintat en el quadre respon a la forma exterior del quadre. Ho vaig retenir. Jo emprava diferents tipus de teles, sempre en relació amb el que hi havia dintre. D'altra banda, havia retornat al color que es relaciona també amb l'estructura de l'obra: si l'obra es mou i els colors canvien de posició la relació és alterada. Les franges colorides donen un cert ritme i, a vegades, creen un moviment d'expansió. Com a ritme de colors m'agrada Rothko. D'Yturralde m'interessà ferm una exposició, però després ja no. Vassarely no m'agrada: posa massa coses a una obra, no acaba mai: em sembla una mena de trencaclosques de colors.

Molta gent, de principi, fa quadres. Per què? Home, jo diria que perquè les cases venen teles, pinzells i olis. I qui comença emprant això es designa com **artista**, mentre que si comences fent muntatges amb fustetes no et donen el títol. El problema dels quadres, de les obres úniques i dels objectes fets en petites sèries és que van destinats, vulguis o no, a la compra-venta. Les obres surten de l'estudi, van a la galera i acaben a casa dels compradors. El quadre imposa un caramull de limitacions: et mous dins un rectangle, treballes dins la bidimensionalitat i acabes dins la regla d'or i, a la fi, li poses una vasa i el penges a la paret com feien els avis. Per això cerc altres mitjans que permeten un contacte més directe amb el públic que no l'art tradicional.

RELACIÓ AMB EL NOU ART DE MALLORCA

Abans de participar a **Ensenya—1**, havia estat alguna vegada de viatge per Mallorca. Però només hi coneixia un petit cercle d'amics: Gerard Matas, els germans Terrades... Com vaig participar a **Ensenya?** Andreu, Steva i jo projectàvem fer quelcom —s'havia de dir **Embollic**— amb coses per terra i així, en el nou local del Col·legi d'Arquitectes a la Ciutat de Mallorca. Pensàvem disposar d'un gran espai i en guard, de tot això, molts de projectes. Però un dia Gerard Matas es presentà a Barcelona i ens digué que podríem aprofitar la galera Quatre Gats durant l'estiu. La idea d'**Ensenya—1** es perfilà, una mica anà-

quicament, en una conversa que tenguérem Gerard, Steva i jo. Em sembla que l'única condició era que no hi hagués res a la paret. Jo hi vaig portar el vaixell i l'arc.

M'interessa molt el que fa actualment la gent jove a Mallorca. Això de «Neon de Suro» fou una idea de Steva Terrades. En tengué la idea i fou l'únic que fou coratjós de mantenir-la fins a veure-la realitzada. Els altres —Bartomeu Cabot, Andreu Terrades i jo— pensàvem que no era viable. És una obra que costa unes pessetes —com qualsevol exposició, vals a dir— però en contrapartida arriba a molta més gent. Molts reben «Neon de Suro» i connecten amb tu. Només la difusió i les relacions noves que fa sorgir aquesta obra ja la justifiquen.

M'és difícil dir si l'art jove estableix una ruptura dins Mallorca: no hi conec prou l'art d'antany per establir continuïtats o trencaments. Ara bé, Mallorca és un espai relativament limitat però que pots dominar i, com que el controles, assolir-hi una repercussió. I nosaltres el que volem és treballar i arribar a la gent: a Mallorca això és perfectament possible. Però, personalment, no em preocup massa de trencar: hi ha un cert art que ben bé es pot morir sol! No crec que Mallorca estigui, quant a art, endarrerida i a provincianada. A Barcelona sovint hi ha molta moda, molt d'esnobisme, molt de voler estar a nivell europeu. Un dels retrets més freqüents que es fan als conceptuals catalans —ja és tòpic— és que són un moviment absolutament mimètic, no sorgit de la base. A Mallorca, potser, el nivell és menys pretensions, però força més real i viscut.

ELS CONCEPTUALS: RELACIONS I DISTANCIES

A Barcelona han fet molt de renou els conceptuals. Hi estic en contacte, però no m'hi he integrat. Sovint estic en desacord amb les seves postures. L'any passat vaig projectar una sèrie d'accions a la Facultat d'Enginyers, a la de Químiques, a la Central i a la d'Arquitectura. I, en el darrer moment, els conceptuals van fer figa perquè Mercè Vidal —fa crítica a «Serra d'Or»— digué que allò no era oportú, que a la Universitat es feien coses prou més importants i que no era el moment de portar-hi l'art. Jo li deia que depenia de què enteníem per art i del tipus d'art que s'hi portàs. A mi m'interessava veure com hi funcionarien els artistes, com hi reaccionaria la gent. Això de la Universitat va sorprendre molt, no esperaven que una persona sola i poc considerada com jo fos capaç d'organitzar un muntatge tan clar d'idees quan molts dels conceptuals, discutint i discutint, no ho havien arribat a fer. D'altra banda, he col·laborat a una mostra dels conceptuals. Havien fet una mostra a Hospitalet i, després, quan anaren a Ma-

taró, hi afegiren gent nova. Un dels organitzadors era de Sant Jordi, m'ho digué i vaig participar-hi. Fou molt bonic perquè era en el mercat nou de Mataró, un edifici modern, buit, enorme. La meua obra consistia en un focus de llum que tenia davant un plàstic transparent amb ratlles, i es projectava sobre un cavallet on hi havia una tela. Les ratlles es projectaven sobre la tela, però també per fora. Era sortir del quadre, haver fet un quadre sense haver-lo pintat.

TREBALL. L'ART: DUBTE I RECERCA

Activitats professionals? Quan anava a Sant Jordi donava classes de dibuix a infants. Després vaig treballar —poc temps perquè pagaven malament— a una agència de publicitat. Vaig agafar els estalvis i vaig partir cap a Amsterdam on treballava a un hotel en el lloc del qui faltàs. A la fi, vag trobar feina a Sant Jordi mateix. Havia demanat per esser ajudant de l'assignatura Història i Teoria de l'Art. Pensava que la feina la faria el catedràtic i jo el substituïa ocasionalment. I s'esdevengué tot a l'enrevés. És el treball que faig ara. Em cal exercir una activitat remunerada perquè el que faig no té cap sortida comercial —ni n'hi cerc, a més a més. He participat a moltes col·lectives, però l'exposició a Quatre Gats —del 15 de març al 3 d'abril passat— ha estat la meua primera mostra individual. Havia d'exposar a la Sala Vinçon, a la Nàrtex... però no ho he fet encara.

Actualment m'interessa més viure que fer art. Em cal teoritzar perquè vull saber què faig. Però m'agrada més viure allò que vaig realitzant que no teoritzar-ho. Voldria fer quelcom més integrat dins la societat, però no m'és possible mentre no m'identifiqui a fons amb els problemes d'aquesta societat. És el problema que tenc ara. Amb tot això, no admet que l'art hagi d'anar darrera la política —com el realisme socialista— sinó davant. Ara bé, fins fa poc pensava que n'hi havia prou fent una cosa molt nova dins l'art, una obra que demanàs un comportament diferent per part de l'espectador: que això ja bastava prou, que això ja era suficientment polític. Ara ja no em basta: ho trob massa dins l'art i em sembla fatal. Avui per avui, m'empenya fer art, una cosa que sigui art i res més, i que la gent per veure-ho s'hagi de posar dins l'ordre de l'art. Per a mi l'art no és un passatemp, no és un simple joc per a passar-ho bé. Però m'interessa igualment la gent a qui va dirigit. Jo sé que puc fer alguna cosa dins el muntatge avui organitzat entorn de la plàstica, sé que el meu instrument és l'art i sé que allò que he de fer ha d'anar a un grup com més ampli millor. Però ara estic dins el dubte i el desconcert: no faig quadres ni objectes.

«CRÓNICA DE TRES»

El Congrés de Cultura Catalana a Mallorca

Des del dia 1er. d'abril el Congrés de Cultura Catalana a Mallorca s'ha professionalitzat i ha instal·lat l'oficina de coordinació al Col·legi d'Arquitectes de Ciutat (Palau de Ca La Torre. — Carrer de la Portella, n.º 21). El cap d'aquest Secretariat coordinador o tècnic és Antoni Serra amb la col·laboració de Gabriel Oliver i té una funció ben específica que pot concretar-se en els punts següents:

- Potenciar i promoure activitats de congrés.
- Recollir suggerències i crítiques per al millor funcionament.
- Informar a la premsa i a totes les persones que s'interessin per la marxa del Congrés.

L'esperit del Congrés de Cultura Catalana, aquí com arreu dels Països Catalans, ve determinat pel seu caràcter obert, democràtic i popular. Tal com es diu a la **declaració** general, aquest és el congrés «de tots els ciutadans dels Països Catalans». Així doncs, el sentit de la feina s'orienta cap a l'assoliment d'una visió unitària, global i realista de la cultura catalana. Des del moment en què el Col·legi d'Advocats de Catalunya llançà la idea, publicada als diaris de Barcelona, immediatament els més diversos sectors hi enviaren adhesions: entitats culturals, col·legis professionals, associacions de veïnats, centres d'ensenyament, personalitats amb caràcter individual, pobles, barrriades obreres, fàbriques, etc. El Congrés es va posar en marxa d'una manera espontània, amb entusiasme, perquè hi havia ja un poble en marxa que durant anys i anys havia resistit tot tipus de coaccions i de repressions: el poble del País Valencià, el del Principat i el de les Illes.

A Mallorca el Congrés ha iniciat una sèrie de feines específiques —de la mateixa manera que ho estan fent a Menorca i a Eivissa— que tenen com a primer objectiu sensibilitzar i conscienciar amplis sectors de la societat; canalitzar aquesta mobilització cap a una visió del passat i del present de la nostra cultura, per tal de fer possibles els camins del futur.

En aquest sentit han estat organitzats diversos actes: a la llibreria «Pedagògica», a l'Escola Normal, a la Facultat de Filosofia i Lletres, a l'Institut de Manacor, etc..., on han participat, a més de la gent de l'illa, representants del País Valencià (Eliseu Climent) i del Principat (Jordi Porta). Cal remarcar, així mateix, que el Congrés ha acollit les iniciatives sorgides a l'entorn de la lluita per la normalització del català a les Illes: Comissió d'Oficialitat i Campanya de Oficialitat.

La convocatòria d'una assemblea d'àmbits de congrés a l'Estudi General Lul·lià ha estat, potser, una de les realitzacions més interessants, perquè es posà a debat la marxa del Congrés de Cultura Catalana i es recolliren suggerències a tots nivells. En aquest moment estam treballant per organitzar una presentació pública de caràcter popular on participarien el teatre, el cinema, la cançó popular, les terestres, mostres de producció artística, el mim, etc. Per aquesta representació arribarien a Mallorca representants del País Valencià, del Principat, de Catalunya Nord, del Principat d'Andorra i de les illes de Menorca, Eivissa i Formentera.

En aquests moments de treball de coordinació volem recordar una vegada més les institucions capdavanteres de les Illes a l'hora d'adherir-se al Congrés: en primer lloc, el Col·legi d'Advocats de Balears i l'Obra Cultural Balear, així com la Casa Catalana, el Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, Cine-Club Imatge 74, Cine-Club de Maó, Col·legi de Llicenciats, Escola Universitària d'EGB, Facultat de Dret, Institut d'Estudis Eivissencs, Juventuts Musicals de Ciutadella, Professorat de l'INEM d'Inca i Institut de Ciències Naturals.

I finalment, voldríem remarcar una altra vegada que aquest és un congrés obert. És a dir, no monopolitzat per cap tendència ideològica ni intel·lectual. D'aquí que estarà obert a totes les iniciatives, sempre que sigui respectat el seu caràcter democràtic i popular.

SECRETARIAT DEL C. DE C. CATALANA A MALLORCA

Escriptors mallorquins a l'Ateneu de Barcelona

El saló d'actes de l'Ateneu és blau i decadent, però tan carregat d'història literària i política que l'hi podem perdonar. Emprisonats per un tipus de decoració del «saber fer» còmode i d'acord amb el pensament tradicional, recordàvem que en aquestes dependències l'any 1904 hi hagué un cicle de conferències amb la participació de Joan Alcover, Joan Torrandell, Gabriel Alomar, Miquel dels Sant Oliver i Mateu Obrador. Aquí Alomar llegí per primera vegada **El futurisme**, vertadera declaració de catalanitat, i d'ell són aquestes paraules: «Els temps no retornen» Si hem de triomfar, és precis que adoptem un caràcter netament progressiu, significadament avançat».

Els temps no retornen, i aquest d'ara és nou, malgrat ens sembli que la història comença de bell nou cada dia.

El passat mes d'abril tingué lloc a l'Ateneu una taula rodona d'escriptors de Mallorca. Hi participaren Josep M. Llompart, Gabriel Mesquida i Antoni Serra. Havia d'actuar de moderadora Maria Antònia Oliver però una dolència de darrera hora impossibilità la seva participació. El públic que ocupava el saló era divers. Entre les persones assistents recordam Maria Aurèlia Capmany, Joan Alegret, Montserrat Roig, Joaquim Carbó, a més d'un bon nombre de mallorquins residents a Barcelona.

Què fou i què pretenia aquesta taula rodona? En realitat, donar una visió àmplia, però precisa, de la realitat literària de les Illes dins el marc cultural dels Països Catalans. Es clar que aquesta exposició no es va fer només des d'una perspectiva estrictament literària, d'anàlisi del fet cultural aïllat de tota altra realitat, sinó que els corrents, els estils, les tendències i els autors que foren tractats, ho foren en funció de la dinàmica socio-econòmica i política de les Illes. D'aquí que juntament amb els escriptors, amb els homes de cultura, i precisament per a comprendre les motivacions que els dugueren a expressar-se d'una o altra manera, es donà una visió dels polítics, dels moviments obrers, de les repressions i de les lluites, elements que constitueixen les bases de la identitat cultural del nostre poble.

Josep M. Llompart obrí el foc amb una anàlisi de les Illes de la Renaixença fins a la segona república. Antoni Serra, tot seguit, passà a oferir una panoràmica d'una de les èpoques més conflictives de la nostra història: la guerra civil i, com va dir ell, l'obscurantisme de la postguerra. Josep Albertí i Biel Mesquida feren referències a l'època del turisme —les tensions i els traumes que provocà dins la societat de les Illes— i als plantejaments que avui en dia té la nostra narrativa més recent i la cultura catalana en general.

Després començà el col·loqui. Preguntes intencionades, altres de solidaritat i altres estrictament sentimentals per part dels assistents que havien conegut per referències o directament la realitat de les Illes durant la segona república. El saló, amb aquella elegància blavenca i viscontiana, sentí pronunciar paraules que no fa gaire sols es deien a cercles restringits. L'esperit crític de la gent jove es posà de manifest: es discutí, des de la perspectiva de la política cultural, l'acció intel·lectual de figures com la de Francesc de B. Moll, Salvador Espriu i J. V. Foix. Va ésser un intent de balanç, però amb una visió crítica de futur. Res no és definitiu, res no és immòbil i estàtic.

En resum, podem dir que la taula rodona protagonitzada pels escriptors mallorquins a l'Ateneu fora una experiència interessant, profitosa i, segons com, reveladora i tot.

Cro.

SALA PELAIRES

GALERIA D'ART

BRUNET

maig 76

PELAIRES, 63 TEL: 22 36 96 CIUTAT DE MCA.

Alegres i oberts

Fa un quant temps que els molins mallorquins
ens oferiren el pressagi d'un bon acolliment...
Però la realitat ha superat totes les nostres previsions.
L'esperit, els costums i el caràcter ens uneixen
més enllà del treball.

A Mallorca, ens hi trobem com a casa...

BANCA CATALANA

A les Balears

PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA · CAMPOS
MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES